На стр. 2

Днес в броя

МОН осигурява безплатен софтуер за проверка на студентски разработки и научни трудове

На стр. 3

Акад. Николай Денков – министър на образованието и науката: „Важно е да установим по кой предмет има специфични проблеми. Но трябва да се разбере, че по-големият проблем е в стила и методите на преподаване и как да използваме новите подходи, за да бъде интересно за децата“

На стр. 19

Д-р Красимир Косев – директор на Ботаническата градина към Софийския университет, която отбелязва своята 130-годишнина: „Ние сме научна институция, а не просто красив парк. Поддържаме живи колекции за нуждите на науката и образованието и за опазването на биоразнообразието“

Българска академия на науките
www.bas.bg

Силата на информацията

АЗ·БУКИ

Вестникът е правоприемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg www.azbuki.eu

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 25 (1575) 23 - 29 юни 2022 г. Година XXXI. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,50 лв.

Снимка Община Свищов

С пъстър концерт на възпитаници на детските градини в Общината в Свищов е отбелязана 140-годишнината от основаването на първата детска градина в България. Тази година специалната награда за отличен успех на свищовски студент по предучилищна педагогика на името на Никола Живков – основателя на първата забавачница, получава Симона Гъдева, която учи „Предучилищна педагогика и логопедия“ във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Връчени са и наградите в конкурса за детска рисунка и снимка „Моята детска градина – дом на мечти“

1,9 млрд.лв. за образование

Средствата ще бъдат инвестирани в неговата модернизация и дигитализация и в свързването му с пазара на труда

Близо 1,9 млрд. лв. ще бъдат инвестирани в модернизация и дигитализация на образованието, свързването му с пазара на труда и приобщаване на деца от уязвими групи към училище. Средствата са заложени в проекта на Програма „Образование“ 2021 – 2027 г., който е одобрен от Министерския съвет. Програмата е основният инструмент за подкрепа на реформите в образователната система и ще има решаваща роля за преодоляване на последиците от COVID-19. Финансирането се осигурява от „Европейски социален фонд плюс“ и от държавния бюджет на България.

По Програмата се планира широко въвеждане на дигитално образователно съдържание, както и повишаване на компютърните умения на педагогическите специалисти, учениците и родителите. Ще се инвестира също за модернизиране на системата на професионалното образование и обучение. Програмата ще подкрепи развитието на академичния състав във висшите училища и научните организации. Една от целите е повишаване на интереса и подобряване на условията за докторски програми, свързани с потребностите на пазара на труда.

Със средства от Програмата ще се насърчава равният достъп на всички деца и ученици до качествено и приобщаващо образование, като акцентът се поставя върху уязвимите групи. Целта е все по-малко деца да отпадат от училище. Хора в неравностойно положение, от уязвими общности и непедагогически персонал ще бъдат подкрепяни да следват във висши училища.

Одобрението на Програмата позволява на нейния управляващ орган да я представи на Европейската комисия за официално разглеждане. АЗ·БУКИ

Азбучни истини

Принадлежност

Антоанета НАЙДЕНОВА

Резултатът от пилотното въвеждане на ученическо самоуправление в столичното 148. ОУ „Проф. д-р Любомир Милетич“ е, че ученическият съвет обсъжда идеята и предлага да се въведат… ученически униформи. Да, да, правилно виждате, идеята идва от децата, а не им е наложена отгоре! При това всички са гласували единодушно „За“ униформите и са обсъждали какви да бъдат те.

След първоначалния шок, продиктуван главно от неприятните спомени, свързани със задължителното носене на грозните едновремешни униформи, възниква въпросът „Защо?“. И отговорът идва от само себе си – за да покажеш принадлежност към училищната общност, за да покажеш и пред другите, че си част от нея и се гордееш с това.

Освен това в 148. ОУ часовете по хореография са включени в задължителната подготовка на учениците и се изучават от всички деца от I до VII клас. Неслучайно народните танци са неизменна част и от извънкласните занимания на българските училища зад граница. Защото родният фолклор също играе ключова роля при създаването на чувство за принадлежност и любов към България.

Може би това е начинът да започнем да изграждаме истинско гражданско общество, което милее не само за собствения си дом, а и за кооперацията, за улицата, за квартала, за града, и в крайна сметка – за държавата. Като започнем с малки приобщаващи стъпки още от детската градина, минем през училището, университета, компанията или институцията, в която работим. Така постепенно мнозинството от мрънкащи индивидуалисти със собствено мнение по всеки въпрос ще се превърне в общност, в която всеки да поема своята част от отговорностите и работата в името на постигането на голямата обща цел. Като неразделна част от общността и заедно с нея.

9 770861 339001

В МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

Правителството одобри малко над 28 млн. лева за закупуване на познавателни книжки, учебници и учебни помагала за децата от общинските детски градини и учениците от I до VII клас за 2022 г. Средствата ще бъдат разпределени от МОН към общините. За първи път безплатни познавателни книжки се осигуряват и за тригодишните деца в детските градини. Така за следващата учебна година познавателни книжки ще получат общо 205 964 деца в първа, втора, трета и четвърта група в общинските детски градини. Безплатни учебници, учебни помагала и комплекти, както и достъп до електронно четими учебници, ще получат учениците от I до VII клас в общинските училища. Отделно ще бъдат отпуснати средства за децата и учениците от I до VII клас в държавните и частните училища, за брайлиране на учебници и учебни комплекти за учениците с нарушено зрение от I до XII клас, както и за закупуване на учебни комплекти по специалните учебни предмети за учениците с увреден слух.

* * *

Министерският съвет отпусна 14,575 млн. лв. за финансово осигуряване на дейности по Националната програма „Оптимизиране на вътрешната структура на персонала“ за 2022 г. Средствата са за изплащане на обезщетения за месеците януари – април 2022 г. при намаляване числеността на персонала в образователните институции при промяна на структурата и състава, както и при прекратяване на трудовите правоотношения на друго основание.

* * *

Обединеният технически колеж – София, и Техническият колеж – Казанлък, се обединяват в Технически колеж в структурата на Техническия университет – София, прие със свое постановление правителството по искане на ректора на висшето училище. С обединяването няма да се променят местоположенията, в които понастоящем се провежда обучението на студентите. Базите в Казанлък, Ботевград, Козлодуй и София се запазват. Не се променят също професионалните направления и специалностите, по които студентите се подготвят за придобиване на степен „професионален бакалавър по...“. Обучението ще се обезпечава от академичен състав на основен трудов договор в ТУ – София, обединен в две катедри. За специализираното практическо обучение са привлечени и водещи специалисти от промишлени предприятия. Утвърденият от НАОА капацитет на звеното е за общо 760 студенти по специалности от професионалните направления „Машинно инженерство“, „Електротехника, електроника и автоматика“ и „Енергетика“.

Още 14,7 млн.лв. за фундаментална наука

Още 14,7 млн. лв. за финансиране на научни проекти на конкурсен принцип получава Фонд „Научни изследвания“ (ФНИ), реши правителството. Тази година Фондът предвижда да бъдат подкрепени два типа проекти за фундаментални научни изследвания.

Проектите от първата група трябва да са разработени от една организация и могат да получат до 200 000 лв. Вторият тип научни проекти трябва да са в партньорство от две или три организации с минимум 10 членове на колектива. Те могат да бъдат финансирани с до 350 000 лв. С отпуснатите допълнителни средства ще бъдат подкрепени над 100 нови проектни предложения.

Целта е да се повишат количеството и качеството на фундаменталните научни изследвания, свързани с проблеми от регионално и национално значение. Средствата ще гарантират устойчивостта в работата на Фонда, който е единствената административна структура в страната, провеждаща конкурси за финансиране на фундаментални научни изследвания.

Правителството одобри и 4,8 млн. лева за дейности по три национални научни програми – „Петър Берон и НИЕ“, ВИХРЕН и ВИХРЕН 2021, които се изпълняват от ФНИ.

1,13 млн. лв. се отпускат по програмата „Петър Берон. Наука и иновации с Европа“, като с тях през настоящата година се осигуряват 120 000 лева за изпълнение на вторите етапи на два проекта, стартирали през 2021 г., и още 1,01 млн. лв. – за провеждане на конкурси и финансиране на нови проекти.

За дейности по ННП „Върхови изследвания и хора за развитие на европейската наука“ (ВИХРЕН) се осигуряват 2,202 млн. лв., предназначени за изпълнение на дейностите по четвъртите етапи на 9 проекта, стартирали през 2019 г.

По програма ВИХРЕН 2021 се отпускат 1,5 млн. лева за финансиране на вторите етапи на 7 проекта, стартирали през 2021 г. АЗ-БУКИ

Снимка albena.bg

Първата по рода си международна олимпиада по ментална аритметика за деца на възраст от 4 до 14 години събира над 650 участници от няколко държави във ваканционно селище „Албена“. Организатор е „Smarty Kids България“. В рамките на 18 минути участниците трябва да се справят с 360 аритметични задачи с малки и големи числа. 200 от тях получават специални отличия, а 13 са обявени за шампиони

Мерки срещу плагиатството

МОН осигурява софтуер за проверка на студентски разработки и научни трудове

Министерството на образованието и науката ще плаща около 500 хил. лв. годишно за специализиран софтуер за откриване на плагиатство. Той ще бъде предоставен за безплатно ползване на всички заинтересовани – преподаватели, студенти и докторанти, Националния център за информация и документация и Комисията по академична етика към министъра на образованието и науката, съобщават от МОН.

Софтуерът е разработен в Полша и към момента се ползва в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Договорът е сключен с базираната в Румъния Plagiat-Sistem Antiplagiat prin Internet SRL след процедура по Закона за обществените поръчки. Той е със срок три години. След това ще се направи преглед на ефективността на продукта и ще се обяви нова поръчка.

МОН ще плаща по 2 лева на потребител годишно. Предвижда се системата за антиплагиатство да се използва от над 237 хил. студенти, докторанти, преподаватели и държавни служители. През следващия месец предстои инсталиране и конфигуриране на софтуера в университетите и другите институции. Паралелно с това ще бъдат обучени да го използват, системните администратори и координатори по места.

Закупуването на специализирания софтуер е първа стъпка към разширяване обхвата на проверките за плагиатство. В момента те се правят само за научните трудове, участвали в конкурси за академично израстване. С безплатния софтуер ще се даде възможност за проверка на всички сигнали, свързани с научно плагиатство и публикуване на недостоверни данни.

Идеята е след промени в Закона за висшето образование да заработи двустепенна система за проверка. На първото ниво ще са институционалните комисии по академична етика в научните организации и във висшите училища. Втората степен ще е съществуващата Национална комисия по академична етика, която ще проверява само сигнали, обжалвани, след като са минали през първа инстанция.

Целта на системата за проверки е да се създаде нетърпимост към плагиатството и към фалшификацията на данни в академичните среди, включително сред студентите и докторантите. Очаква се това да има превантивен ефект и системата постепенно да се изчисти от подобни практики. АЗ-БУКИ

Форум „Език свещен“ събира учени и държавни институции в Пловдивския университет

Деляна ЛУКОВА

Изграждането на Български национален културен институт, който да обедини усилията за популяризиране на българския език и културно-историческото наследство, на преподавателската и изследователската работа на учените българисти в чуждестранните висши училища и у нас, обмена на добри практики, опит и резултати от изследвания. Около решението за създаването му се обединиха участниците в националната конференция за българския език „Език свещен“ с домакин Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. В заключителната декларация на Конференцията е записано, че създаването на Института трябва да бъде постановено със закон, като се определят начините за устойчивото му финансиране и единодействието на всички институции в България – НС, МС, министерствата на образованието и науката, на външните работи, на културата, Изпълнителната агенция за българите в чужбина, както и с научните общности, културните институти и българистите в страната и чужбина.

Форумът е открит от президента Румен Радев. Той подкрепи идеята и посочи, че трябва да се изработи стратегия за работа с общностите ни зад граница, която да се развие в конкретни програми и да се финансира с ясни механизми.

Конференцията, в която взеха участие университетски преподаватели от цялата страна и която е посветена на преподаването, съхранението и перспективите пред българския език у нас и в чужбина, е организирана по инициатива на вицепрезидента Илияна Йотова. Дискутирана е потребността от утвърждаване на културно-историческата роля и настоящата позиция на кирилицата и съвременния български език.

Във форума се включиха министърът на образованието акад. Николай Денков и зам.-министър Мария Гайдарова.

„Имате пълна институционална подкрепа в лицето на МОН. От всичко, което чухме, стана ясно, че липсват две неща – координация между институциите и международна видимост“, каза акад. Денков и предложи към името на Института да се добави „образователен“. Той направи преглед на всички дейности и национални програми от 2014 г. насам, отнасящи се до българския език и културно наследство, подкрепа на българските неделни училища зад граница, както и стипендиите за обучение, предоставяни от българската държава.

Учителите искат повече упражнения

Допитване до тях показва, че най-много изменения са необходими в програмите по математика и география

Учебните програми са добре структурирани и работещи, но са необходими повече часове за упражнения. Това е преобладаващото мнение на учителите, участвали в анкетата на Министерството на образованието и науката за оценка на учебните програми. Най-сериозният проблем според педагозите е недостатъчният брой часове по техния предмет, което не позволява упражнение и практическо прилагане на наученото. Математиката и географията и икономиката пък са сред предметите с най-много теми и понятия, предложени от анкетираните за отпадане или преместване. Над 18 000 от педагозите са се включили в електронното допитване, за което са поканени всички учители от страната, съобщават от МОН.

Най-сериозно предизвикателство за учителите са новите моменти в учебните програми, като например въвеждането на елементи от областта на статистиката, вероятностите, финансовата грамотност, които изискват повече усилия и нови подходи в преподаването.

Предложенията за оптимизиране на учебното съдържание в началните класове са сравнително малко. Част от учителите смятат, че изучаването на личности и събития от българската история трябва да приключи до Освобождението. Иска се също да отпаднат теми като „Построяване на разклонен алгоритъм по дадено задание“ по компютърно моделиране, „Метрум“ и „Тонови трайности“ по музика, както и отделни понятия по човек и общество. Прецизиране на обема от термини се предлага за учебния предмет физическо възпитание и спорт, където акцент трябва да бъде практиката. Според учителите е излишно малките деца да учат например какво е „темп“, „команда“, „противодействие“, „притегляне“, „ориентир“, „отсечка“, „престрояване“, „гръбен кроул“.

В прогимназиален етап предложенията са свързани най-вече с промени по математика, география и икономика, биология и здравно образование и компютърно моделиране. Общата нагласа е в тези класове да се изучават само информационни технологии, без да се въвеждат умения за програмиране и моделиране, или да се обособят два отделни учебни предмета – информационни технологии и компютърно моделиране. Предлага се да отпаднат отделни теми – например „Преминаване от език с блоково програмиране към скриптов текстов език“. По география и икономика има искания в прогимназията темата „Балкански полуостров“ да се изучава като част от темата „Европа“, а по математика „Елементи от вероятност и статистика“ да се премести в по-горен клас.

Според част от учителите по география и икономика в прогимназията не е необходимо да се изисква умението за ориентиране с компас. Някои от тях смятат, че изчисляването на средната гъстота на населението, на действителните разстояния с помощта на числения мащаб, определянето на географски координати по глобус и по карта трябва да се учат, след като учениците са усвоили съответните математически действия в VI клас. Преподаватели по биология и здравно образование са на мнение, че от учениците между V и VII клас не е необходимо да се очаква да описват и илюстрират с примери биоразнообразието и основните категории защитени природни обекти в България.

В първи гимназиален етап предложенията за отпадане на теми и на очаквани резултати от учебните програми са най-често по математика, информатика, география и икономика, биология и здравно образование. По математика това са „Еднаквости в равнината“ (осева симетрия, ротация, централна симетрия, транслация), „Ирационални уравнения с два квадратни радикала“ и др. Иска се още „Елементи от стереометрията“ да се изучават в по-горен етап.

По информатика се предлага да отпаднат подтемите „Приложения на условия и циклични конструкции“ и „Съставни типове данни. Едномерен масив“. По география и икономика част от учителите смятат за излишно учениците да могат да изчертават модел на системата Земя, да изработват схема на общата атмосферна циркулация, да посочват начини за преодоляване на суровинно-енергийния и екологичния проблем.

По биология и здравно образование педагози искат да отпаднат изискванията за дефиниране на раса и амитоза, за описване на етапите на психосексуалното развитие на личността и ролята на висшата нервна дейност.

Има предложения за олекотяване на програмата по български език и литература в X клас. Учители искат също да се възползват от възможността да избират между определени произведения. Например дали да преподават части от „Дядо Горио“ на Оноре дьо Балзак, или от „Мадам Бовари“ на Гюстав Флобер. Облекчаване на изискванията се предлага и за осмокласниците, които сега трябва да могат да създават цялостен текст на есе по морален проблем. Предложението е в VIII клас да се заложи работа по отделните части на есето, като формулиране на теза/антитеза и на аргументи, а умението да създават цялостен текст, да се изисква от деветокласниците.

Всеки втори учител се затруднява да прилага ефективно учебните програми поради липсата на достатъчно учебни помагала и материали, които да му помогнат да ги реализира. Прави впечатление, че с нарастването на класа броят на учителите с такива затруднения се увеличава, посочват от МОН.

Липсата на добри материални условия е пречка за около 2/3 от учителите по физическо възпитание и спорт в началния етап. В прогимназиален етап това е голям проблем и за преподавателите по изобразително изкуство и музика. Учителите се оплакват също, че нямат възможност да разделят на учениците на групи за провеждане на лабораторни и практически упражнения. Около 20% от анкетираните смятат, че учебната програма се неглижира за сметка на учебника.

Работни групи към МОН преглеждат учебните програми по всички общообразователни предмети, изучавани от I до X клас. Част от този процес са проучванията на мненията на учители, ученици и родители. АЗ-БУКИ

Акад. Николай Денков, министър на образованието и науката:

Завършващият в края на месеца преглед на учебните програми и на това какви са проблемите, изисква да се навлезе в следващия етап – как те да бъдат решавани. И тук става дума не само за преместване на теми, но и как да ги преподаваме, как да използваме новите методи, за да бъде интересно за децата. Важно е да установим по кой предмет има специфични проблеми, но по-големият проблем е в стила и методите на преподаване. Една и съща тема може да бъде представена разбираемо с примери, за да разберат децата за какво я учат, и може да се представи като за студенти или докторанти и децата изобщо да не разбират какво им се говори. Разглеждаме на някои места дали трябва да отпадне определен материал, но това означава той да отиде от общообразователната в профилираната подготовка.

Предлаганото удължаване на учебната година трябва да се използва за повече упражнения и прилагане на нови методи на преподаване. И въпросът трябва да бъде решен преди приемане на промените в учебните програми.

Кампания на Института за български език – БАН, и в. „Аз-буки“

НАПИСАНОТО ОСТАВА. ПИШИ ПРАВИЛНО!

Вентрилòг или *вентрилòк*

Симеон СТЕФАНОВ*

Като бях малък, много обичах да ходя на куклен театър. Харесваше ми всичко, което включваше този малък ритуал – от вниманието, което ми посвещаваха моите родители, през артистите и декорите, до куклите, които сякаш оживяваха в ръцете на опитните *кукловòди*. На това му викам аз „магията на театъра“! Вълшебен свят, който, за съжаление, се разкрива само на децата. Доста по-късно научих, че кукловодът, който озвучава с гласа си куклата, без видимо да си движи устните, се нарича *вентрилòк* – чужда за българския език дума, която често се пише и изговаря грешно. Затова реших в тази кратка езикова бележка да обърна внимание върху нейния произход и правопис.

Думата *вентрилòк* ‘лице, което говори така, че сякаш звуковете излизат от корема му’ (Речник на чуждите думи в българския език 1982: 163) навлиза в българския език чрез френското *ventriloque* ‘човек, говорещ като че ли с корема си’ от новолатинското прилагателно име *ventriloquus* ‘(буквално) коремоговорещ; гадаещ по кукането на червата’, което е съставено от лат. *venter* ‘корем; стомах’ и *loquor* ‘говоря, казвам’ (Стефан Младенов. Речник на чуждите думи в българския език с обяснения за потекло и състав 1947: 74, Речник на чуждите думи в българския език 1982: 163). Среща се също и формата *вентрилоквѝст*, която е от нем. *Ventriloquist*.

Следователно правилната форма за единствено число на разглежданото съществително име в българския език би трябвало да е *вентрилòк*, чиято форма за множествено число е *вентрилòци*, а когато е членувана, думата трябва да се пише *вентрилòка, вентрилòкът*. Формите **вентрилòг*,**вентрилòга*, **вентрилòгът, *вентрилòзи* са неправилни. Те вероятно са преосмислени вторично като производни с втора съставна част *–лог*, която се открива в много сложни съществителни като: *психолòг*, *кардиолòг*, *невролòг* и др.

***Д-р Симеон Стефанов** *е главен асистент в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките.*

Близо 1000 медиатори и социални работници остават в училищата

Почти 1000 образователни медиатори и социални работници, назначени в 721 училища, ще продължат да работят в образователната система след 1 юли т.г. Техните възнаграждения ще бъдат осигурени по Националната програма „Подкрепа на образователните медиатори и социалните работници“ с бюджет от над 6 млн. лв., съобщават от МОН.

До момента заплащането им се осигуряваше със средства по проект „Подкрепа за успех“ на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ или от бюджетите на училищата. Договорите с тях обаче изтичат на 30 юни 2022 г. Затова МОН поема заплатите им чрез специално разработена за целта национална програма. Така ще се осигури устойчивост в подкрепата за образователния процес и ще се гарантират работните места.

Образователните медиатори и социалните работници в училищата имат важна роля за приобщаването на деца и ученици в системата на образованието. В условията на обучение от разстояние в електронна среда по време на пандемията от COVID- 19 те съдействаха за обмен на информация между учители и родители, подпомагаха родителите и децата при самоподготовката и упражненията. В сътрудничество със семейната общност те мотивираха много ученици да продължат обучението си. АЗ-БУКИ

Образованието като двигател на иновациите

Първата среща на върха „Образование и иновации“, организирана от екипа на българския еврокомисар Мария Габриел, се провежда на 23 юни. В нея се включват над 1000 представители на академичните среди, частния сектор и европейските университетски алианси, ректори, иноватори и научни изследователи от цяла Европа. Акцент на дискусиите през целия ден е ролята на образованието като двигател на иновациите.

В момента тече четвъртата вълна от иновации в Европа, а те са ключът към бъдещето на Европа. Новата вълна от високотехнологични иновации има потенциал да промени всеки сектор от икономиката. Променят се и източниците на иновациите и те вече не идват само от науката и големите корпорации, а все по-често възникват благодарение на стартъпите и младите хора. Затова според Мария Габриел е нужен план за действие в подкрепа на иновациите, свързани с висок риск, за да се осигури финансиране за стартъпите в критичния момент на тяхното разрастване. За тази цел Европейският съвет по иновации и Европейският институт за иновации и технологии работят в синхрон, за да подкрепят новаторите.

Партньорствата ще бъдат в основата на новата европейска иновационна програма, която ще бъде представена през юли. Тя ще работи за стимулиране на иновациите във всеки един регион в Европа. Новата вълна иновации носи конкретни решения на проблеми, с които се сблъсква всеки гражданин във всяко населено място в областта на транспорта, енергетиката, земеделието. Целта е чрез партньорствата всеки новатор да има свободен достъп до друг регион, с цел привличане на инвеститори и създаване на пазари за неговите продукти и услуги, независимо в кой район се намира.

В новата Европейска програма за иновации ключови са достъпът до финансиране, подкрепа за талантите, облекчаване на административните процедури и законодателството, свързване на местните екосистеми.

В НЯКОЛКО РЕДА

ЕВРОПЕЙСКИТЕ ДНИ на научните изследвания и иновациите ще се проведат на 28 и 29 септември 2022 г. Желаещите да се включат в тях, вече могат да се регистрират. В рамките на двата дни ще се проведат много дискусии и работни семинари на тема цифровизация, европейско научноизследователско пространство, зелен преход и новата европейска стратегия за иновации. Участниците ще имат възможност да се запознаят и с последните постижения на европейските учени и новатори през изминалата година.

* * *

ДИСКУСИЯ НА ТЕМА „Европейски мерки в защита на българския потребител“ организира Бюрото на ЕП у нас на 27 юни. Българският евродепутат Андрей Ковачев ще представи наскоро приетите от ЕП мерки в защита на европейските потребители, като акцентира върху правилата за единно зарядно устройство, безопасността на продуктите, включително защитата при пазаруване онлайн и др. Ще бъдат обсъдени и механизмите за защита на потребителските права в България, като бъдат посочени и някои добри европейски практики в тази област.

* * *

ОТБРАНАТА И ЕНЕРГИЙНАТА АВТОНОМНОСТ са ключови приоритети за 2022 г., сочи проучване на „Евробарометър“ сред европейските граждани, които очакват ЕС постепенно да премахне зависимостта си от руските източници на енергия. Мнозинството от европейците (59%) са доволни от действията на ЕС в отговор на руското нахлуване в Украйна и от реакцията на собственото им правителство (57%). Хуманитарните операции получават най-голяма подкрепа (93%), следвани от приветстването в ЕС на украинците, бягащи от войната (91%). 81 на сто от гражданите на ЕС подкрепят обща политика за отбрана и сигурност между държавите членки на ЕС, като най-малко две трети от респондентите подкрепят това мнение във всяка държава. Според 87% от респондентите ЕС трябва възможно най-скоро да намали зависимостта си от руски източници на енергия. Справянето с икономическата ситуация (24%), с околната среда и изменението на климата (22%) и с безработицата (21%) са следващите приоритети.

Създават облак за културното наследство

110 млн. евро от „Хоризонт Европа“ ще бъдат инвестирани в изграждането на защитената цифрова среда до 2025 г.

Страница на Антоанета НАЙДЕНОВА

Европейската комисия започна диалог с държавите членки по съвместното създаване на облак за сътрудничество в областта на културното наследство, за да се подпомогне неговото опазване чрез цифровата инфраструктура. Очаква се облакът да насърчи сътрудничеството между културния, творческия и технологичния сектор.

Инициативата за създаването на Европейски облак на културното наследство обяви българският еврокомисар Мария Габриел в Брюксел заедно с евродепутата Кристиан Елер – координатор в Комисията по промишленост, научни изследвания и енергетика в ЕП.

С предвиден бюджет от 110 млн. евро до 2025 г. от „Хоризонт Европа“, облакът за сътрудничество ще бъде уникална инфраструктура, която ще даде възможност за широкомащабно сътрудничество между специалисти, като учени в областта на културното наследство, уредници, архивисти и консерватори. Поканите за представяне на предложения за създаването на тази цифрова среда ще бъдат публикувани през 2023 г. и 2024 г.

Облакът ще осигури авангардни технологии за цифровизация на артефакти, изследване на произведения на изкуството и документиране на данни, като всички те ще постигнат значителен напредък и ще добавят ново цифрово измерение към опазването, консервацията и реставрацията на културното наследство. Целта е да се улесни достъпът до модерни технологии и да се премахнат пречките пред по-малките и отдалечените институции.

„В Европа само 30% от музейните колекции са цифровизирани. Съществуващите решения са на компании извън Европа, които не са обхванати от европейското законодателство. Въвеждането на единен европейски подход за цифровизация и използване на културното съдържание е ключово. Искаме да имаме собствени данни в единен формат, интероперативни и проследими, което да позволи на творческите сектори в Европа да иновират. Европейският облак ще улесни достъпа на регионалните музеи до европейското културно съдържание. Той ще предостави защитено цифрово пространство за професионалисти в областта на културата, изследователи, новатори за работа по съвместни проекти, свързвайки новите технологии със съществуващите пространства на данни на равнището на ЕС и държавите членки“, заяви Мария Габриел.

Българският еврокомисар акцентира върху три основни елемента, отличаващи уникалната цифрова инфраструктура. На първо място, тя ще предостави новаторски решения за цифровизиране на артефакти, музейни архиви, произведения на изкуството, като същевременно подобри процесите на съхранение. Второ, облакът ще осигури свободен достъп до големи обеми данни и защитено от европейското законодателство цифрово пространство за сътрудничество. Трето, ще бъде осигурена защита на правата на интелектуалната собственост чрез високотехнологично оборудване за криптиране и подпис.

Европейският облак на културното наследство ще донесе ползи за регионалните музеи, предоставяйки им възможности за сътрудничество с други музеи в Европа, включително за съвместни изложби и прояви. Той ще улесни и достъпа на всички граждани до културно съдържание.

Работата по създаването на облака започна с предварителна оценка на въздействието му върху сътрудничеството, извършена от осем независими експерти. Разработването му ще се осъществи в рамките на програмата на ЕС за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“, която за първи път разполага с клъстер за творчество, културно наследство и приобщаване с общ бюджет от 2,28 млрд. евро за периода 2021 – 2027 г. ЕК ще работи в тясно сътрудничество с държавите членки при подготовката на работната програма на „Хоризонт Европа“ за изграждането на структурата, услугите и инструментите за облачната инфраструктура.

Снимка ЕП

Евродепутатите гласуват да се удължи с още 12 месеца срокът на действие на схемата на ЕС за цифров COVID сертификат, чийто срок на действие изтичаше на 30 юни т.г. Те приемат законодателство по споразумението, постигнато с министрите от ЕС, за удължаване ползването на ваксинационния сертификат до 30 юни 2023 г. Според ЕП така ще се гарантира правото на свободно движение на гражданите на ЕС дори ако възникне нов опасен вариант на COVID

България има нужда от детски омбудсман

Подобни институции функционират в 34 държави в рамките на Съвета на Европа

От 2018 г. организираме Детски форум веднъж на две календарни години с деца от 11- до 15-годишна възраст. Целта е „да се засили пълноценното участие на децата в демократичния дискурс по въпроси, които ги вълнуват, и да се гарантира тяхното влияние върху политиката и вземането на решения.“ Това заяви при гостуването си в София по покана на Националната мрежа за децата (НМД) омбудсманът на детето на Исландия Салвьор Нордал. На последния форум, проведен през март тази година, се събират 120 деца от цялата страна. На срещата присъстват премиерът на Исландия заедно с министрите на екологията и околната среда и на образованието. Към Омбудсмана на детето има и консултативна група от 15 –20 деца на възраст от 12 до 17 години, които редовно посещават институцията, за да обсъждат въпроси като достъпа до здравеопазване в училище и извън него, замърсяването на околната среда, учебното съдържание.

Омбудсманът на детето на Исландия е специализиран едноличен национален държавен орган, установен през 1995 г., разказа Нордал. Формално е подчинен на премиера на Исландия, но е независим орган. Неговите приоритети са защита неприкосновеността на личния живот на децата от страна на родителите, настойниците и служителите в училищата; превенция на насилието и тормоза над деца във виртуална среда; застъпничество за правата на деца от бедни семейства и за запазване размерите на публичните инвестиции за деца; насърчаване на обществената осведоменост за равните права на деца мигранти и деца бежанци в Исландия.

„От много години насам се застъпваме да има Омбудсман на детето и в България – подчерта Георги Богданов, изп. директор на Националната мрежа на децата. – И причините за тази наша активност са много.“

Данните от годишния мониторингов доклад на НМД и от годишния доклад на Омбудсмана показват, че на практика у нас липсва система за закрила и всекидневно ставаме свидетели на нарушаване правата на децата. България е на едно от първите места по дял на децата в риск от бедност. В последните десет години над 400 000 деца в България живеят в риск от бедност и социално изключване и това е трайна тенденция. Липсва превенция на насилието в училище, на улицата, в семейството. Голяма част от децата са лишени от достъп до здравни услуги и равен достъп до качествено образование. Услугите по образованието и грижите в ранна детска възраст са остарели в сравнение с европейските практики. България е единствената страна в ЕС без Национална многопрофилна детска болница. У нас няма ефективна система за детско и младежко правосъдие. Не е развита допълнителна подкрепа за децата със специални образователни потребности и достъпна архитектурна среда.

Омбудсманът на детето е публичен орган, натоварен със защитата и утвърждаването на правата на децата и младите хора. Първият детски омбудсман е създаден в Норвегия през 1981 г. Обособяването на подобни институции се насърчава от Комитета на ООН по правата на детето, а от 1990 г. е активно подпомагано и от Съвета на Европа. Към 2021 г. Европейската мрежа на омбудсманите за деца обединява 43 детски омбудсмани в 34 държави в рамките на Съвета на Европа, 22 от които – страни от ЕС. АЗ-БУКИ

Снимка Авторът

Лятото – време за игри и за ремонти

Ралица ГОСПОДИНОВА

Дни след края на учебната 2021/2022 г. бъдещите ученици от III[б] клас при СУ „Димчо Дебелянов“ – Белене, преобразяват стаята си с помощта на учителката си и своите родители. С ентусиазъм, много хъс и настроение пребоядисват стените и с нетърпение очакват фототапет от LightSource Charity – организация, която е партньор на училището и вече втора година съвместно реновират класни стаи и коридори.

„Човек се грижи за това, което е негово. И обратното – когато се грижиш за нещо, започваш да го чувстваш като свое“, казва класният ръководител Ралица Господинова. По думите ѝ учениците влагат много труд и желание стаята им да стане по-привлекателна. В името на децата, на техния комфорт и уют родители даряват за класната стая климатик, а други – щори. Неслучайно девизът на класа е „Приятели – винаги – заедно“.

Експерти в приобщаващото образование споделят опит

Над 140 участници от регионални центрове в страната, училища и детски градини от област Бургас се включват в кръгла маса на тема „Подкрепяща среда за деца и ученици със зрителни затруднения“, организирана от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование – Бургас. Форумът в Несебър е посветен на 15-годишнината от създаването на регионалните центрове за подкрепа на приобщаващото образование в страната. На него участниците обменят опит, добри практики и примери за партньорства между учебните заведения за осигуряване на качествено образование и достъпна среда за всички зрително затруднени деца и ученици.

Преди официалната част от срещата деца от подготвителна група „Звездички“ на ДГ „Мечо Пух“ – с. Равда, с ресурсен учител Венета Черноморска от РЦППО – Бургас, представят танца „Ангели“. В него заедно със своите връстници участват и децата със специални потребности от групата.

Специалният гост на конференцията проф. д.п.н. Владимир Радулов изнесе доклад на тема „Бариери пред съучениците на зрително затруднените в приобщаващото образование“. Презентации и доклади по темата на форума представят 8 регионални центъра. Домакините от Регионален център – Бургас, представят филм на тема „Стъпка по стъпка, ръка за ръка“.

През втория ден на конференцията гостите присъстват на открито занятие на тема „Приложение на

Антоанета Стоянова, директор

технологиите в образователния процес и ежедневието на зрително затруднените“ с незряща ученичка в IX клас от СУ „Н.Й. Вапцаров“ – Приморско. Татяна Янакиева, педагог на зрително затруднени деца към РЦППО – Бургас, използва заедно с детето устройство за изкуствено зрение Or Cam 2.0 за прочитане на ре цепта, която заедно да приготвят в кабинета по полезни умения. Благодарение на придобитите знания да прилага съвременните технологии, ученичката съставя списък с необходимите съставки, който изпраща в Messenger и търси в мрежата информация за непознати за нея продукти.

Антоанета Стоянова, директор на РЦППО – Бургас, отличава с грамоти участниците. А самата тя е изненадана от колегите си от Регионалния център, които ѝ връчват почетен плакет и номинация за висок професионализъм и за големия ѝ принос в иновациите на приобщаващото образование. АЗ-БУКИ

О Б Я В Л Е Н И Е

ЦЕНТЪРЪТ ЗА ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
София 1113, ул. „Атанас Далчев“ № 8, 971-35-11, 817-30-30

О Б Я В Я В А С В О Б О Д Н И М Е С Т А:

за длъжност „Главен експерт“

1. Област на дейност – проучвателна и анализаторска дейност, свързана с Националната електронна информационна система за предучилищното и училищното образование (НЕИСПУО).
2. Цел на длъжността – работа с Националната електронна информационна система за предучилищното и училищното образование (НЕИСПУО).
3. Минимални изисквания:
– образователно-квалификационна степен бакалавър в области на информатиката, информационните технологии и други близки специалности;
– професионален опит – пет години.
4. Минимална основна месечна заплата за длъжността – 1500.00 лв.
5. Други специфични изисквания за заемане на длъжността
– познаване на нормативната уредба в областта на предучилищното и училищното образование;
– професионален опит в администриране на бази данни, поддържане на регистри, познаване на SQL-server;
– владеенето на английски език е предимство.

▪ **Необходими документи за кандидатстване:**
1. Заявление.
2. CV – посочват се всички организации, в които кандидатът е работил, като се описват подробно трудовите ангажименти.
3. Декларация от кандидата, че е пълнолетен български гражданин, не е поставен под запрещение, не е осъждан за умишлено престъпление от общ характер с лишаване от свобода, не е лишен по съответен ред от правото да заеме определената длъжност.
4. Копие от документ за придобита образователно-квалификационна степен.
5. Копия от документи, удостоверяващи продължителността на професионалния опит – трудова книжка, осигурителна книжка, служебна книжка и други.
6. Други документи: копие от документи, удостоверяващи допълнителна квалификация, документ за владеене на английски език.
▪ **Място за подаване на документи:**
– Център за информационно осигуряване на образованието
– адрес: София 1113, ул. „Атанас Далчев“ № 8, телефон: 971-35-11, 817-30-30, 0898293834
– e-mail: cioo@abv.bg
▪ **Подаването на документи се извършва лично.**
▪ **Кандидатите не трябва да са в пенсионна възраст.**
▪ **Длъжностната характеристика за съответната длъжност се предоставя на кандидатите предварително, за да се запознаят с нея.**

Ученици искат униформи

В столичното 148. ОУ „Проф.д-р Любомир Милетич“ запалват своите възпитаници да участват и постигат отлични резултати в олимпиади и национални състезания

Антоанета НАЙДЕНОВА

Снимка 148. ОУ „Проф.д-р Любомир Милетич“

Малките танцьори представят достойно 148. ОУ „Проф.д-р Любомир Милетич“ на различни форуми

Успешно приключи едногодишният проект „Ученическото самоуправление – лесно и интересно“, въведен пилотно в три столични училища, сред които е и 148. ОУ „Проф.д-р Любомир Милетич“. Идеята е да се покаже на практика, че ученическото самоуправление не само дава възможност на учениците да участват при взимането на решения и да реализират свои идеи, но че трябва да носят и отговорност за тях пред своите съученици и училищната общност.

„При нас децата се организираха и направиха ученически съвети във всяка паралелка от I до VII клас. През годината имаха различни инициативи, свързани с празниците, като всяка паралелка самостоятелно решаваше с помощта на класните ръководители какъв празник да направят, как да заинтригуват останалите деца – обяснява директорът на 148. ОУ Ани Деянова. – Председателите на ученическите съвети от отделните паралелки се обединиха и направиха ученически съвет, на който решаваха общоучилищни въпроси, включително дали да има ученически униформи. Обявиха се категорично „За“ униформите и обсъждаха какви да бъдат те. На този етап са се спрели на тъмни поли или панталони и бели върхни дрехи – тип суитчър, и обмислят дали да има вратовръзка за момчетата и шал за момичетата. Оттук нататък подозирам, че ще се сблъскаме с мнението на родителите, въпреки че не могат да се правят аналогии с униформите от едно време, които бяха консервативни, защото сега погледът на децата е по-различен.“

Училището работи и по много проекти и програми на МОН,

като „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“, „Квалификация за професионално развитие на педагогическите специалисти“, Национална програма „Осигуряване на съвременна образователна среда“ – модул „Културните институции като образователна среда“, по който седмокласниците посещават много музеи, както и Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Там те се запознават с историята на книгата от най-ранните писмени знаци на човешката цивилизация до наши дни и успяват да видят на живо оригинала на първия препис на „История славянобългарска“, направен от Софроний Врачански. В училището гостува и актьорът Филип Буков – единият от бащите от тв сериала „Татковци“.

Ани Деянова става директор на училището преди около 6 години, когато то е в тежко финансово състояние, със задължения в размер на около 320 хил. лв. към НАП, „Топлофикация“. Учениците са били 180, а сега са 436. За тяхното обучение се грижат 41

Ани Деянова, директор

учители. В екипа имат и психолог, логопед и ресурсен учител, които се занимават допълнително с 12-те деца със специални образователни потребности.

„Психологът работи с децата със специални потребности, но дава и индивидуални консултации и организира общи занимания по класове – обяснява моята събеседничка. – Например в часовете на класния ръководител работи по определени теми с различните паралелки, като превенция на наркоманиите, превенция на девиантното поведение и т.н. Но най-важното е, че има подход към тях. Заниманията минават под формата на игри или решаване на забавни тестове. Много сме доволни от работата на психолога, който тази година беше на половин щат, но от следващата ще бъде на пълен работен ден. Освен че е много опитна, психоложката следи и за новостите и се снабдява с необходимите за работата си материали – специални игри, пясъчници, фигури, антистрес топки.“

В школото се увеличава броят на младите учители,

и „то такива, които искат да работят, искат да са даскали“, категорична е Ани Деянова. Във вторите класове две от колежките са съвсем млади момичета, но вече са класни ръководители, тъй като се справят много добре по време на предходната година, когато работят в следобедните часове в групите за целодневно обучение. Друго младо момиче пък става класен ръководител на I[Б] клас тази година.

„Екипът ни е страхотен – твърди Ани Деянова. – Никой колега не си е тръгнал, откакто съм директор, а новите колеги много бързо се вписват в колектива и викат и други хора, които са полезни за училището. По-опитните колеги въвеждат по-младите в работата. Имаме и късмета, че сме базово училище към Софийския университет и бъдещите учители идват на стаж при нас. Още по време него колегите могат да преценят кой от студентите ще стане добър даскал. Така се стигна и до последно назначените три момичета. Те ни пожелаха, казаха, че искат да работят при нас, защото са усетили атмосферата на училището. След като се явиха на конкурс, ги взехме. В тази криза за учители стажантите много ни помагат, но не са достатъчно тези по математика и чужди езици.“

Хореографите в училището също са млади момчета. В „Проф.д-р Любомир Милетич“ часовете по хореография са включени в задължителната подготовка и се изучават от I до VII клас. От учебната 2021/2022 г. има разширено изучаване на хореография в V клас, като при тях задължителните часове са увеличени с още два избираеми часа. Училището вече разполага и с нова голяма хореографска зала с огледала, направена в помещение, което през годините е отдавано под наем и е ползвано като фитнес, след това като склад, а накрая е неизползваемо.

„Много са добри децата ни и с голям ищах играят народни танци. Подаваме готови кадри на Националното училище за танцово изкуство в София – категорична е Ани Деянова. – Тази година за втори път се явявахме на националното състезание „Фолклорна плетеница“ и бяхме първи в региона на София-град. А между 3 и 5 юни бяхме в Бургас и сега чакаме резултатите. Така работим за българщината, за създаването на чувство за принадлежност и любов към Родината. Имаме идея, дошла от председателя на обществения съвет. За идващия 15 септември ще обявим, че не искаме букети, а ще предложим на родителите, които имат желание, да дадат парите, предвидени за цветя, за закупуването на носии за учениците ни.“

Началото на 148. ОУ е поставено през 1984 г., което тогава е 109. СОУ „Христо Смирненски“ с две отделни сгради – за начален и за прогимназиален етап. През септември 1988 г. двете училища се разделят, а през 2007 г. е преобразувано в 148. ОУ.

„Разрастваме се и за новата учебна година сме обявили план-прием за I клас за четири паралелки

от по 24 ученици“, казва Ани Деянова. И добавя, че за съжаление, вече не разполагат с достатъчно класни стаи, защото през 2005 г. приютяват в сградата си 157. гимназия с изучаване на чужд език „Сесар Вайехо“. Някога е било удобно и за двете училища, но вече ни е тясно. Миналата година направихме класна стая в огромното фоайе на училището, а преди това учителската стая я дадохме на сегашния II[В] клас и колегите ползват едно от по-големите ни хранилища.

Другият проблем е, че едно от крилата на училищната сграда пропада, защото е строено върху глинеста почва и има напукани стени. Нужно е финансиране, за да бъде направено конструктивно укрепване на сградата на общинското училище.

„По-миналата година при нас идва столичният кмет Йорданка Фандъкова. Тя също коментира, че трябва да се търси решение на въпроса – добавя моята събеседничка. – Защото от нас се иска да запазим едносменния режим на обучение, но от догодина ще е невъзможно поради липсата на място. В прогимназиален етап ще се наложи да преминем на двусменен режим на обучение, колкото и да не ми се иска и да е по-неудобно за децата.“

Училището ползва съвременни средства за обучение – интерактивни дъски, лаптопи, таблети, и няма нито едно дете, което да е лишено от обучение в електронна среда по време на пандемията. Учителите се надяват техните възпитаници да са се справили успешно на НВО в VII клас, въпреки че математиката им е потрудна в сравнение с родния език. Педагозите са правили предварителни изпити и по двата предмета в своите часове. Но ще направят анализите си за това как се е отразило дистанционното обучение на децата, след приключването на тази учебна година.

Провеждат се и разнообразни извънкласни занимания. Освен народните танци училището е основна база и на модерния балет „Роберта“. Имат футболен отбор „Тигрите“, таекуондо, английски и немски език, приложни дейности и др.

Учениците постигат отлични резултати при участията си в олимпиади и национални състезания по български език и литература и математика. „Децата от начален етап най-много участват в олимпиади и състезания, а поголемите основно наблягат на географията и биологията – казва Ани Деянова. – Това се дължи на факта, че имаме страхотен преподавател с тези две специалности, което се среща много рядко. Тя обича децата и умее да ги „запали“, така че да им е интересно.

В прогимназията става все по-трудно да се мотивират децата да учат, особено в VI – VII клас, когато се налага с тях да се работи индивидуално, да има различен подход към всяко дете. До V клас колегите усещат какви са даденостите на детето, какви са наклонностите и желанията му, и се опитват да го насочат да се развива в правилната за него посока.“

Повечето от възпитаниците на 148. ОУ „Проф. д-р Любомир Милетич“ продължават образованието си в езиковите гимназии, а през последните 4 – 5 години някои се ориентират към Националната търговско-банкова гимназия или Националното училище за танцово изкуство в София.

В този брой „Маршрути „Аз-буки“ гостува на СУ „П.Р. Славейков“ – Кърджали.

Създадено през 1984 г., днес това е едно от най-големите училища в страната – в него се обучават 1670 ученици, а за тяхното развитие се грижат 163 висококвалифицирани преподаватели,

С работата си и с резултатите на учениците екипът на гимназията всеки ден защитава правото на училищната сграда да пише „Училище за шампиони“.

Директорът на СУ „П.Р. Славейков“ – Кърджали, Милко Багдасаров вдига шампионската купа по волейбол до 15 години от Световните ученически игри при посрещането на състава в родното школо. Титлата печелят капитанът Константин Кючуков, Мартин Пашов, Кристиян Иванов, Александър Робов, Павел Иванов, Стоян Стамов, Константин Дичев, Тодор Тачев, Викторио Хаджиев и Стефан Маринов, водени от треньора Павел Митев

Училище за шампиони

В СУ „П.Р. Славейков“ – Кърджали, всеки ден доказват правото да се наричат с това име

Зина СОКОЛОВА

Първото нещо, което се набива на очи в двора на СУ „П.Р. Славейков“ в Кърджали, е надписът „Училище за шампиони“ върху сградата. Звучи амбициозно, но има защо – училището може да се похвали с куп постижения в много области. При влизане в сградата човек вижда две стени с витрини, пълни със спортни трофеи. Едната я наричат шеговито „Стената на срама“, тъй като там са само вторите и третите награди. А отсрещната, по-голямата витрина е на славата и е само с първите награди от безброй състезания.

„Пет години поред – от 2015 г. до 2019 г., училището ни представя България на световните ученически образователни игри. Право на участие в тях има училището, което е с най-много участници на националните финали на ученически игри. „През 2017 г. станахме национални шампиони във всички възрастови групи на финалите по волейбол – казва директорът Милко Багдасаров. – Това никой не го е правил и ние няма да можем да достигнем повече такъв успех, ми казваше треньорът Павел Митев. Но сам се опроверга на 16 септември м.г., когато станахме световни шампиони във възрастовата група до 15 години – и в центъра на Белград бихме сърбите.“

Освен спортните трофеи във витрините в училищните коридори са изложени и снимки на учители на годината, първенци на випуска, изявени ученици. Възпитаникът на училището Иван Герганов с преподавател Вълчо Милчев е един от петимата в света, решил задача, която 50 години затруднява математическата общност. На всичкото отгоре момчето постига този успех на 15 години – останалите четирима са студенти. Той завършва математика в Единбург, вече е на 25 години и работи в голяма международна корпорация. Миналата година учредява стипендия за най-добрия абитуриент в СУ „П.Р. Славейков“.

Другото, което веднага прави впечатление на всеки външен посетител, е изобилието от сувенири на бухали. Те са буквално навсякъде. Колекцията от тях вече наброява над 1500, донесени от най-различни места по света. Събирана е в продължение на 30 години – началото е поставено през 1991 г. Тогава е изработено и стилизираното бухалче – символ на мъдростта, от художника Иван Илиев. Името му е УПКО. Това е абревиатурата на девиза на училището – „Учи! Печели! Конкурирай! Очаровай!“. Негов автор е Добрина Камбурова, дългогодишен учител по математика.

Днес откритото през 1984 г. училище е едно от най-големите в страната. В него се обучават 1670 ученици. За тях се грижат 163 висококвалифицирани преподаватели, сред които носители на отличието „Неофит Рилски“. А

на въпроса как се управлява толкова голям колектив, краткият отговор е: „С любов и усмивка!“.

В горния курс в паралелки с чуждоезиков профил усилено се изучават английски, немски, испански и руски език. СУ „Петко Рачов Славейков“ печели и реализира многобройни образователни и младежки проекти. Участниците в тях пътуват и се срещат със свои връстници от Великобритания, Италия, Германия, Холандия, Белгия, Латвия, Норвегия, Русия, Турция. За училището отдавна няма граници.

В свободното си време учениците могат да участват в различни извънкласни форми и клубове по интереси. Клубът по журналистика и медия издава ученически вестник и поддържа училищната телевизия, където редовно се излъчват авторски новинарски емисии и предавания. Високи са успехите на школата по математика – традиционен първенец в национални конференции на Института по математика към БАН, Съюза на математиците в България, математически състезания и олимпиади на национално и международно ниво в Москва, Абу Даби, Хонконг, Атина и др. Математиците печелят ежегодно участие в Лятната изследователска школа по математика и информатика. В школата по български език и литература славейковци обогатяват знанията си по роден език. Затова неслучайно печелят национални състезания и участват със свои публикации на страниците на местни и специализирани издания.

В училището е създадено и единственото по рода си движение „Ръка за помощ“ – ученическо доброволческо движение. Участниците в него традиционно посещават домове за деца в неравностойно положение, инвалиди и стари хора, организират благотворителни акции и инициативи.

С желание и интерес децата се записват и в танцовия и мажоретния състав, фолклорни формации, вокални групи, клуб за млади художници и фотографи.

Голяма част от учениците и учителите са страстни природолюбители и еколози. Участват в акции, тренират скаутски умения и използват всяка възможност за занимания на открито сред природата. Затова е основан и клуб „Сървайвър“.

Ежегодно се раздават и наградите „Даскеер“ – за най-добър даскал. Церемонията се провежда в залата на Кърджалийския театър.

СУ „Петко Рачов Славейков“ разполага с богата материална база – 65 класни стаи, 10 модерно оборудвани кабинета по различни дисциплини, 4 компютърни зали, 3 актови зали, 5 зали за спорт, игрища, богата библиотека, Ресурсен център за човешките права, Еврокоридор, училищен параклис, клуб на учителя, места за хранене и отдих, екопътека, красиво озеленен двор. Тук има стоматологичен кабинет, фелдшер и две медицински сестри, логопедичен кабинет и ресурсен кабинет за деца със специални образователни потребности с екип от петима специалисти.

СУ „Петко Рачов Славейков“ е първенец в националната конференция „Училището – желана територия на ученика“. А откритият наскоро модерен STEM център го прави училище на XXI век.

130 картини на местни художници красят част от коридорите на училището. В другата част са изложени рисунки на ученици.

Училището е базово на Пловдивския университет и тук редовно идват студенти на стаж. „Винаги съм казвал на стажантите, че най-добрият от тях – независимо по какво преподава, ще го назнача на работа – подчертава директорът. – По този начин тук са постъпили 40 преподаватели.“

Повечето новоназначени млади учители са „славейковци“.

За осма година поред училището съвместно с Министерството на образованието и науката организира и национална ученическа конференция по история. Всяка година тя е посветена на важни исторически дати и събития, като Априлското въстание, Балканската война, хайдушкото движение – тази година темата е за Кубратова България. В конференцията се включват ученици от цялата страна със свои работи в няколко категории – есета, филми, изследвания. Членове на журито са известни преподаватели от Софийския университет. Активен участник и организатор в националната ученическа конференция е преподавателят по история Димитър Димов. През 2009 г. той създава и школата „ИстОрика“ (Иновативно средище за творческо Обучение, развиващо изкуството и класическата академичност). В нея се включват ученици от IX, X и XI клас. Те поставят основата на нова и иновативна школа, в която да обсъждат и развиват своите идеи, свързани с фундаменталната наука история. Впоследствие членовете съвместно със своя ръководител успяват да наложат няколко традиционни събития в училището и града. Сред тях са „Исторически маскен бал“, Ден на историка, също така организират Ден на влюбените, участват в национални и регионални конкурси, олимпиади и академични форуми. Издават две книги – „Славейковска историческа библиотека – книжка първа“ и „Славейковска историческа библиотека – книжка втора“. В процес на работа е и третата книга, която предстои да излезе по повод трийсетгодишнината от създаването на училището. За славейковските истории няма граници. Това доказват обиколките им по исторически местности из страната и Европа заедно с ръководителя Димитър Димов. Членовете на школа „ИстОрика“ превръщат в традиция и посещението на гроба на своя патрон Петко Славейков в София.

В СУ „П. Р. Славейков“ отпадащи ученици няма, но някои деца пътуват в чужбина с родителите си. После се връщат, но са пропуснали учебен материал и това ги затруднява. И това е сериозно предизвикателство и към педагозите.

„Имаме огромен проблем с българския език – казва директорът. – Децата, които идват от селата след VII клас, не могат да си говорят със своите ученици на битово ниво, какво остава да учат на български език.“ Училището е първото в страната, в което се прилага моделът на делегиран бюджет – още през 1992 г. После този модел пилотно се въвежда в още четири общини, а от 2008 г. – в цялата страна.

„Това е най-доброто, случило се в българското училище – категоричен е Милко Багдасаров. – До 2007 г. имаше поне веднъж годишно учителска стачка, от януари 2008 г. досега стачки няма. Парите са вътре в училището, друг е въпросът как се разпределят. Лично аз много държа на диференцираните заплати. Мотивирам учителите, като им създавам добри условия за работа. Каквото са поискали, са го получили. От 33 години съм директор и съм „за“ това да има мандатност. Но без ограничения в броя на мандатите! И да се прави периодично атестация по определени високи критерии. При един млад директор например атестацията трябва да е на втората, а не на петата година.“

Подготвени за живота

Възпитаници на Професионалната гимназия по моден дизайн във Велико Търново се сдобиват с клиенти още преди да са завършили

Антоанета НАЙДЕНОВА

Професионалната гимназия по моден дизайн във Велико Търново разполага с ателие за специалност „Моден дизайн“, както и с учебни салони по фризьорство и козметика, в които нейните възпитаници провеждат практическото си обучение.

„Фризьорският и козметичният салон са реално действащи. Даже в тях приемаме граждани на преференциални цени – разказва директорът на училището Боряна Мочева. – Учениците изпълняват различни процедури, като разбира се, всичко, което се извършва от тях, става под ръководството и наблюдението на преподавател по професионална подготовка. Справят се много добре и даже някои от тях вече си имат клиенти, които искат да отидат при конкретен ученик, за да бъдат обслужени. И на учениците им е много приятно от това. Минималните средства, които влизат като собствен приход в бюджета на училището, са за закупуването на материали и консумативи, които нашите възпитаници използват в учебните часове по практика, за да видят как се работи с конкретни продукти и материали.“

Училището е малко и компактно, но разполага с всичко необходимо за обучение, включително със зала за ресурсно подпомагане на ученици със специални образователни потребности. В гимназията се обучават 10 деца със СОП, които според директорката

помагат на останалите да изградят характерите си.

Да развият у себе си допълнителни добродетели, като стават по-съпричастни. Засилва се усещането за взаимопомощ и подкрепа. С децата със специални образователни потребности се работи по индивидуални учебни планове, като програмите им са съобразени с техните възможности. „Привилегировани сме, че в нашата сграда на първия етаж е Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование. Така че ползваме от него не само ресурсен учител, а и логопед и психолог, които са постоянно на разположение. Децата със СОП обичат да идват на училище. Особено се изявяват в часовете по професионална подготовка, в които се занимават и им е интересно“, твърди моята събеседничка.

Училището работи по различни проекти и програми на МОН. Сред тях са „Подкрепа за дуалната система на обучение“ и „Ученически практики – 2“, чиито дейности са свързани с упражняване на изучаваната професия в реална работна среда. За втора година са одобрени и по Националната програма „Отново заедно“. 10 ученици през лятото ще се възползват от нея. Миналата година по нея ученици са

Боряна Мочева, директор

ходили в „Албена“. Работи се и по проект „Подкрепа за успех“.

Вече трета година в училището имат образователен медиатор, който работи активно с децата и поддържа връзка с техните родители, включва се в различни инициативи. Работата му с родителите е в посока да станат по-съпричастни към обучението на децата си, да се интересуват повече от тях и от училищния живот, да знаят кога какво се случва. В училището няма много ученици от уязвимите групи, но има такива, които са в риск. Някои от тях са в центрове за настаняване от семеен тип. Изведени са от семейната среда и изискват повече внимание, грижи и работа.

Гимназията има и одобрен проект на тема „За успешен професионален старт в Европа“ по програма „Еразъм+“. По него през следващата година предстои ученици да пътуват до Будапеща, Унгария. Там ще проведат своите учебни практики на реални работни места и ще видят как се упражняват изучаваните от тях професии в други страни. Мобилността ще им помогне не само да обогатят знанията и уменията си, но и да подобрят комуникацията си в чужда езикова среда. Работният език ще е английски. През миналата година възпитаници на гимназията са успели да осъществят мобилност до Барселона, Испания, след двукратно отлагане на пътуването заради пандемията.

В проекта „За успешен професионален старт в Европа“ е планирано да се осъществи и едноседмична учителска мобилност, чрез която петима учители ще имат възможност да се запознаят с

международни практики, свързани с дуалното обучение.

Училището въвежда дуалната система на обучение преди две години. Сега има 15 ученици от IX клас, на които им предстои през следващата учебна година да проведат практическо обучение в модна фирма партньор.

120 са учениците в гимназията и за тяхното обучение се грижат общо 14 учители, включително и тези по професионална подготовка.

„Повечето ни абитуриенти ще вземат дипломи за средно образование, въпреки че някои не успяха да се справят на ДЗИ по БЕЛ“, признава Боряна Мочева. Тя обаче е категорична, че

Снимка ПГМД – Велико Търново

Изучаващите моден дизайн не само измислят нови модели и ги шият, но и сами ги представят пред съучениците си

всички ще получат свидетелства за професионална квалификация, защото са се справили много добре на изпитите по професионална подготовка. На втория задължителен изпит за професионална квалификация модните дизайнери избират защита чрез дипломни проекти. „Когато преподавателите по професионална подготовка запознаваха учениците с вариантите да се явят на изпит по професионална подготовка – чрез тема, изпитен тест и дипломен проект, им показаха няколко разработени дипломни работи, съхранявани в архива на гимназията. Това провокира младите хора да направят своя избор“, обяснява директорът.

Училището отваря врати през далечната 1949 г. в сградата на фабрика „Филтис“ като фабрично заводско училище по свилоточене. През учебната 1953/1954 г. в него е разкрита специалност „Памукотъкачество“. Училището е преместено в предоставената от ДИП „Васил Мавриков“ сграда на ул. „Ксилифорска“ 45. Промените в специалностите му са динамични, според търсенията на пазара на труда. През 2005 г. Техникумът по текстил и битови услуги се преименува в Професионална гимназия по моден дизайн, а през 2016 г. в училището е обособен и учебен салон за специалност „Козметика“.

През настоящата година завършват ученици, които са в дневна форма на обучение по професия дизайнер – специалност „Моден дизайн“, и професия фризьор – специалност „Организация и технология на фризьорските услуги“, и двете с трета степен на професионална квалификация. През учебната 2022/2023 г. училището отново е обявило прием по тези специалности, с които се очаква да направи една паралелка, защото броят на децата намалява и в региона на Велико Търново.

Гимназията открива изложба с творби на ученици, за да представи училището и специалностите, които се изучават в него. Тя е под надслов „Професиите в моите ръце“ и е разположена на таблата пред Факултета по изобразителни изкуства на Великотърновския университет. „Показахме, че не се различаваме от другите училища, тъй като учениците от специалност „Моден дизайн“ изучават и компютърна графика, работят със специализиран софтуер, така че придобиват и компютърни умения. Учат се да ползват CorelDraw, Photoshop, както и различни графични програми. Изучават английски и испански език“, обяснява Боряна Мочева.

Възпитаниците на гимназията

редовно участват в състезанията по професионална подготовка

и се представят добре. През миналата учебна година Микаела-Хюлия Бакалова от специалност „Моден дизайн“ заема трето място в категория „Сръчни ръце“ на националното състезание по професии „Млади таланти в модата“, проведено в Попово. Там целият училищен отбор получава специалната награда на Българската асоциация за текстил, облекло и кожи (БАТОК) – двудневно безплатно посещение във водеща фирма за облекло в Русе.

През тази учебна година Микаела-Хюлия печели първо място в категория „Модна скица“ в професионалното състезание „Млади таланти в модата 2022“ в Гоце Делчев. Отборът на гимназията отново получава специалната награда на БАТОК – двудневно безплатно посещение в пловдивска модна фирма.

„Предлагаме и валидиране на професионални знания и умения, придобити по неформален път – казва Боряна Мочева. – Някои от нашите ученици, които са от една специалност, валидират знанията си и по друга професия, след като се явят на изпит в края на обучението си. Учениците от „Моден дизайн“ например могат да упражняват и професията на фризьор или козметик след положени изпити, както и фризьори, които искат да се занимават с грим или с масажи. От възможността се възползват и граждани, които идват да валидират уменията си по част от професията, с цел да подобрят своята квалификация или пък, за да се преквалифицират.“

В помощ на учениците, които имат желание да валидират уменията си и по друга професия, е клубът по извънкласни дейности „Красота и стил“. В него могат да усвоят тънкостите на фризьорството. След успешно положени изпити възпитаниците на гимназията имат възможност да излязат от нея с две или три свидетелства за придобита професионална квалификация. Други извънкласни дейности се предлагат в клубовете „Движение и спорт“ и „Младежки туристически клуб“.

До края на тази учебна година предстоят беседа на тема „Използване на иновативни методи за развиване на творческото мислене, таланта, емоционалната интелигентност на учениците“, както и два бинарни урока. Единият от тях е посветен на представянето на нови технологии във фризьорството. Двама учители ще подобрят компетентностите на учениците, като им покажат как да прилагат наученото по теория в практиката. Другият е на тема „Моето училище“ и ще се проведе съвместно с учениците от IX и X клас. За него те ще трябва да се подготвят предварително и да представят специалностите, които са се изучавали в Професионалната гимназия по моден дизайн във Велико Търново през годините. Да ги сравнят със сегашните и накрая да кажат как си представят, че ще изглежда тяхното училище в бъдеще.

„Очаквам да получим интересни идеи и самият урок да провокира децата да мислят в перспектива. Да мислят като предприемачи, като хора, които знаят накъде искат да вървят, след като завършат – споделя моята събеседничка. – За мен и екипа ми е важно мнението на учениците, както и на родителите, защото сме едно цяло. Имаме добро партньорство с бизнеса, което дава възможност на учениците да се учат в реална работна среда. И се надявам да излизат оттук подготвени за живота“, завършва Боряна Мочева.

Как се управлява самолет в час

Механото в Бургас разполага с напълно функционална кабина симулатор в новия си STEM център

Да „полетиш“ с един от най-атрактивните тренажори в Бургас, е възможно. Това се случва в новия STEM център на ПГ по механоелектротехника и електроника, където вече притежават модерен авиосимулатор. Това е стоманен макет на реална самолетна кабина с всички възможни навигационни уреди и апарати, на който ще се обучават учениците от специалност „Ремонт на летателни апарати“.

Донка ТЪНКОШИЕВА

Снимка ПГМЕЕ – Бургас

Модерната образователна среда подпомага процеса на обучение в ПГМЕЕ – Бургас

Кабината симулатор е работещ прототип и технически демонстратор, който използва Microsoft Flight Simulator за граждански симулационен полет. Към тази лаборатория има обособена зона, от която бъдещите техници от специалността ще управляват въздушни полети съвместно с диспечери от аналогични центрове от цял свят.

Едни от първите, които опитаха тръпката от летенето, са кметът Димитър Николов и директорът на Професионалната гимназия по механоелектротехника и електроника Роза Желева, които преди няколко месеца откриха модерния STEM център на гимназията. Да се ориентират в сложната апаратура, им помогна изп. директор на летище Бургас инж. Георги Чипилски.

„STEM центърът е нещо, за което от две години работим, за да се реализира. Той надгражда годишното подобряване на учебния корпус и съществуващите в него лаборатории. С него отваряме нова страница в развитието на гимназията, благодарение на подкрепата на Министерството на образованието и на Община Бургас“, убедена е директорката Желева.

Центърът се състои от три технологични лаборатории – „Електроника и мехатроника“, „Електротехника“ и „Ремонт на летателни апарати“, оборудвани с най-съвременна апаратура за обучение. Сред тях са 3D принтери за изработване на части и електронни устройства за автомобили, манипулатори роботи за симулиране работата на индустриални и промишлени роботи, както и уреди, проследяващи нагледно физичните процеси.

В STEM центъра учениците ще придобиват умения и навици в електромонтажа и ел. инсталациите, автоматизацията, мехатрониката, аеродинамиката, микропроцесорната и измервателната техника и др.

А за това, че една от елитните професионални гимназии ще запълни класовете си за осмокласници без проблем, говори и фактът, че техният щанд на петата „Панорама на средното образование“, която се проведе в средата на май, бе сред най-посещаваните. Организиран от Регионалното управление на образованието и Бургаския свободен университет, този форум даде възможност да се представят местните средни училища, профилирани и професионални гимназии след VII клас.

Механото представи на бъдещите ученици и техните родители новооткрития STEM център, както и постиженията на учениците от клубовете по роботика, лего роботи и мехатроника.

Роза Желева, директор

За пряката връзка с бизнеса в това бургаско училище се грижи НП „Бизнесът преподава“. „Програмата е насочена към ранното кариерно ориентиране и запознаване на учениците с възможностите, които дават различните професии за бъдеща реализация, както и информирането им за най-новите тенденции в развитието на техниката и технологиите. Тя е ключов фактор за подготовката на младите хора за живот и работа“, казва директорката Роза Желева. И допълва, че осъвременяването на квалификацията на учителите в партньорство с бизнеса е от съществено значение за развиването у младите хора на компетентностите, необходими за успешна бъдеща реализация. Включването на представители на бизнеса в учебния процес и иновациите в преподаването цели мотивиране на учениците за обучение в професии и профили в областта на предприемачеството и STEM компетентностите.

Например за поредна година представител на фирма „Атлас Ком“ провежда семинар на тема „3D принтери“. Учениците са запознати с новости в технологичния сектор. Провежда се и демонстрационно обучение.

През май по проекта „Digistories of generaton Z“ по „Еразъм+“ учители и ученици посещават южната ни съседка Турция. Стефка Чавдарова, Надя Г. Николова, инж. Татяна Ботева и директорката Роза Желева подготвят и осъществяват планираната трета мобилност в град Айдън, Турция. Учениците представят България и ПГМЕЕ в тематичната област „Европейско културно наследство“. Възпитаници от партньорските училища на България в Ирландия, Италия, Турция, Испания и Румъния допълват дейностите с дигиталните си продукти – клипове, презентации и уебсайтове за популяризиране на европейското културно наследство. Част от работните дейности, чрез които учениците демонстрираха и доразвиха своите дигитални и комуникативни умения, са подготвени предварително под формата на клипове и презентации, свързани с две от най-значимите културни събития, оставили ярка следа в европейската културна история и наследство. Българската продукция представи покръстването на българите и създаването и разпространението на славянската азбука и писменост от братята Кирил и Методий.

Друга част от дейностите бе извършена в един от кабинетите на училището домакин, като на учениците бяха подготвени задания да споделят своите впечатления от посещението на културните обекти под формата на дигитални истории, като за целта създадат свои уебсайтове, които да презентират помежду си. Другото задание бе свързано с изготвяне на електронна книга с най-известните културно-исторически обекти за всяка страна участник в Проекта. Българският тим представи седемте национални културни обекта под егидата на ЮНЕСКО, сред които се откроявaше и Рилският манастир.

От 2021 г. ПГМЕЕ се включи в проект „Ученически практики – 2“, който продължава политиката в професионалното образование, насочена към осъществяване на връзка между образованието и бизнеса. ПГМЕЕ участва през тази учебна година със 70 ученици, които ще изработят 240 часа в различни фирми.

От учебната 2020/2021 г. гимназията работи и по проект „Подкрепа за дуалната система на обучение“. ПГМЕЕ е част и от още един мащабен проект – лидерската програма за професионално развитие на училищни екипи „Училища за пример“ на „Заедно в час“, в сътрудничество с фондация „Америка за България“.

„През 2022 г. завършваме успешно първата година от участието в Програмата. Проектът е инициран от училищното ръководство и от екип преподаватели от ПГМЕЕ, които подготвиха, координираха и защитиха представянето си на проекта по лидерската програма. Тя е с продължителност две години. Фокусът ѝ е върху разработването и прилагането на устойчиви и ефективни практики за преподаване и управление на училищата, които допринасят за успеха на всеки ученик – коментира инж. Желева. – С радост можем да заявим, че е постижение да станем част от общността на лидерите и да постигаме все по-високи резултати от всяка наша стъпка напред в разпознаването ни като училище за пример!“

ПГМЕЕ е в списъка на иновативните училища от 2017 г. и като такова, участва всяка година в НП „Иновации в действие“. През тази година обмени опит и сподели добри иновативни практики с професионални гимназии от Видин, Русе и Плевен. Като домакини, бургазлии показаха на гостите всяко кътче от училището и споделиха своя 4-годишен опит в сферата на иновациите чрез изнесени интердисциплинарни уроци. „Новаторският дух на учителите от ПГМЕЕ се изяви и в подготовката и осъществяването на нетрадиционен урок на тема „Литературен съд“ по мотиви от разказа на Елин Пелин „Андрешко“.

Самият урок премина като симулативен съдебен процес и предизвика отзвук сред бургаската общественост. Специален гост бе действащ съдия от Бургаския апелативен съд, а учениците влязоха в ролите на обвинители, защитници, съдебни заседатели, подсъдим, свидетели и умело изпълняваха ролите си. Такива уроци не само превръщат един обикновен учебен час във вълнуващ и интересен, но и способстват за изграждането на умения за формиране на гражданска позиция и защитата ѝ у учениците“, разказа инж. Желева.

Друга сфера, в която гимназията жъне успехи за поредна година, е участието в Европейската олимпиада по статистика. Макар и в неспецифична за професионалното направление дисциплина, интересът и упоритата работа на менторите по подготовката на двата отбора не стихват. Част от удовлетвореността им се дължи на резултатите, които показват сред все по-засилващата се конкуренция.

Когато в коридора на едно училище видите плакет „Училище посланик на Европейския парламент“, това може да предизвика много въпроси. Но когато това е в Механото, отговорите идват веднага не защото някой чака подготвен за тях, а защото дейностите на младши и старши посланиците по тази програма не остават незабелязани от училищната общност и бургаската общественост.

Благотворителни кулинарни щандове, викторина на открито „Аз знам за ЕС, а ти?“ сред посетителите на Приморския парк в Бургас, 27-дневна инициатива „Европа на таблото“ и „Европа по ноти“, чрез която учениците и посетителите на гимназията се запознаваха с интересни факти за всяка държава от ЕС, докато звучат песни от нея през т.нар. музикални междучасия. Това са само част от събитията. Второто участие на екипа в „Евроскола“ – вълнуващо онлайн преживяване в пленарната зала на Европейския парламент в Страсбург, също е събитие, което не може да не бъде отбелязано.

„Високата оценка за труда и всеотдайността получихме на наскоро проведената среща семинар на старши посланиците в Бюрото на ЕП в София, а думите, с които ни изпратиха – „Дерзайте, момичета!“, окрилиха следващите ни планове по Програмата“, казват от професионалната гимназия.

В момента, в който мислите, че възможностите за похвали са се изчерпали в това бургаско училище, достигате до поредната витрина с отличия от участието на учениците – първо място в VI национална конференция за ученици и студенти „Да мислим екологично за бъдещето“, едно първо индивидуално, две втори индивидуални и едно отборно първо място в XXIII състезание по математика и ИТ „Св. Николай Чудотворец“, второ и трето място на дванайсетокласници в националното математическо състезание „Европейско кенгуру“…

И докъдето ти стига погледът, виждаш труда, ентусиазма, упоритостта, живота в това училище и си казваш „Те наистина летят!“. Събитията, които съпътстват учениците в израстването им в ПГМЕЕ, са толкова много, че няма как да бъдат изброени. Затова и примерите за креативност и добре подготвени изяви са само от месец май.

УНСС предлага двойна магистратура

Първата двойна магистърска програма по бизнес администрация в България откриват УНСС и Northern Illinois University (NIU, САЩ), съобщават от българското висше училище. Тя започва през новата учебна година, като обучението ще се провежда присъствено в УНСС от съвместни преподавателски екипи от двата университета. Преподаването ще бъде на английски език, а програмата е отворена за студенти от България и други държави в Европа и извън нея. Завършилите магистратурата ще получат две дипломи – от УНСС и Northern Illinois University.

Програмата обхваща дисциплини като лидерство, дигитална трансформация, предприемачество, екологично и социално управление (ESG), устойчивост, финансов анализ и управление на разходите, глобално управление на доставките и други. Предназначена е за студенти със степен бакалавър, които биха искали да имат по-добри възможности за кариера в страната и чужбина, както и за професионалисти, които търсят подходяща за повишаване на квалификацията и мениджърските си компетентности магистърска програма.

Програмата е официално открита на 21 юни 2022 г. от ректора на УНСС проф. д-р Димитър Димитров и декана на NIU College of Business д-р Баладжи Раджагопалан. В събитието участва и Ани Филипова – програмен директор на NIU за Източна Европа. АЗ-БУКИ

Европейски учени с идеи за горското биоразнообразие

Лесотехническият университет започва работа по тригодишен международен научен проект „Подкрепа за вземане на решения за политиката и управлението на опазване и възстановяване на горското биоразнообразие в Европа: компромиси и полезни взаимодействия във връзката между горите, биологичното разнообразие, климата и водите (BIOCONSENT)“, съобщават от висшето учебно заведение. Проектът е финансиран от Фонд „Научни изследвания“ по програма BiodivRestore на ERA-NET.

ЛТУ и партньорите по Проекта – университети и институти от Германия, Швеция, Австрия, Испания и Финландия, са провокирани да работят по темата, защото биологичното разнообразие е под нарастваща заплаха въпреки амбициозните политики и цели за опазване на природата на глобално равнище и на равнище ЕС. Намаляването на биологичното разнообразие и деградацията на екосистемите продължават с тревожни темпове, особено в горските екосистеми, които приютяват 80% от сухоземното биологично разнообразие по света.

Амбициозните цели за опазване и възстановяване не са достатъчни, за да променят настоящата тенденция. Съществуват силни социално-екологични и политически зависимости, отнасящи се до биологичното разнообразие, горите, климата и водите. Това предполага съгласувани действия и политики на международно, национално и местно ниво. Собствениците на гори, мениджърите, ползвателите и другите заинтересовани лица са под влияние на разнородни фактори и са принудени да правят компромиси между различните политически и управленски цели в условия на несигурност.

Основният принос на проекта BIOCONSENT е в подкрепа при вземане на решения за опазването и възстановяването на горското разнообразие в Европа под формата на знания, методи за прогнозиране ефекта от въвеждане на алтернативни политики, инструменти за моделиране на количествения израз на резултатите от прилагане на алтернативни управленски форми и препоръки за политики.

Целта, която екипът от ЛТУ под ръководството на проф. д-р Иван Палигиров и консорциумът от университети си поставят, е да се справят с тези пропуски чрез разработването и предоставянето на подкрепа за вземане на решения, която ще позволи постигането на целите на ЕС и Целите за устойчивото развитие по отношение на биоразнообразието. АЗ-БУКИ

Снимка Ирена Ангелова

Курсантите летци от випуск 2022 на ВВУ „Георги Бенковски“ в Долна Митрополия полагат успешно своя семестриален изпит по летателна подготовка. Старши сержантите курсанти Божидар Гушев, Ивайло Захариев, Богомил Луканов, Петко Илиев, Лъчезар Михайлов, Стефан Влахов и Радостин Павлов провеждат летателен стаж на самолет Pilatus PC-9M. На 25 юни 2022 г. на летище Граф Игнатиево Българските военновъздушни сили отбелязват 110-годишнината от създаването на българската бойна авиация

Подкрепа за млади творци

Форум в НАТФИЗ представя програми за насърчаване на заетостта в областта на културата и изкуството

Нова мярка по Националната програма „Мелпомена“ се очаква да обхване през 2022 г. около 200 безработни младежи в областта на културата и изкуството, които ще започнат работа по специалността си. Това стана ясно от думите на министъра на труда и социалната политика Георги Гьоков по време на кариерния форум „Подкрепа за кариера в изкуството и културата“, организиран от НАТФИЗ, Съюза на артистите в България, Министерството на труда и социалната политика, Агенцията по заетостта и програма „Развитие на човешките ресурси“.

Програмата с бюджет от 1,2 млн. лв. се реализира съвместно от министерствата на труда и социалната политика и на културата и Съюза на артистите и осигурява кариерен старт на младежи до 29 г. Министър Гьоков припомни, че в програмния период 2014 – 2020 г. над 80 000 младежи са подкрепени в различни мерки, финансирани по ОП „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР). В новия програмен период 2021 – 2027 г. над 735 млн. лв. ще бъдат насочени към мерки за младите хора – стажове, обучения на работното място, субсидирана заетост, придобиване на квалификация и умения, съвместяване на професионалния и личния живот, с които се очаква над 115 000 младежи да бъдат подкрепени в професионалната им реализация.

По време на Кариерния форум са представени основни програми за насърчаването на младежката заетост в областта на културата. Той събира представители на държавните и общинските театри в България, на читалищата, галериите, музеите, операте, неправителствения сектор и други организации, които имат амбицията да инвестират в творческия ресурс на най-младите. Акцент на форума е подкрепата за завършващите артисти и на прохождащите в сферата на изкуството и културата.

Полина Маринова от дирекция „Регионална служба по заетостта“ – София, представя три програми, по които директорите на театри и културни институти могат да кандидатстват при наемането на младежи на работа. Тя дава конкретна информация за проекта „Нова възможност за младежка заетост“, „Мелпомена“ и Националната програма за заетост на младежи в сферата на културата.

Ръководителят на Управляващия орган на ОПРЧР Цветан Спасов пък представя кампанията #Първа работа, която се организира от Програмата в Европейската година на младежта.

„В следващия програмен период 2021 – 2027 г. поне 12,5% от общото финансиране на Европейския социален фонд следва да бъдат отделени за реализиране на мерки в подкрепа на младежите. За България средствата са в размер на 315 млн. евро и обхващат програма „Развитие на човешките ресурси“ и програма „Образование“, заявява, от своя страна, Андриана Сукова – зам.-директор на Главна дирекция „Заетост, социални въпроси и приобщаване“ в Европейската комисия. Тя отбелязва още, че по Плана за възстановяване и устойчивост на България има отделени около 400 млн. лв. за развитие на дигитални умения и подготовка за професии на бъдещето.

„Много малко са хората, които за 760 лв. са готови да напуснат родителите си и да отидат да работят на друго място. Благодаря на МТСП и Агенцията по заетостта за ентусиазма, с който работиха по този форум – точно както и ние с ентусиазъм работим, когато излезем на сцената“, коментира и инициаторът на форума в НАТФИЗ Христо Мутафчиев – председател на Съюза на артистите в България. АЗ-БУКИ

Дебати за качеството на въздуха в МУ – Пловдив

Замърсяването на въздуха, основно с фини прахови частици, през 2019 г. е било седмият най-значим рисков фактор за преждевременна смърт в България, довел до 11 000 смъртни случая. Въпреки спада на нивата на основните замърсители на въздуха през последното десетилетие 100% от населението живее в райони, където се превишават препоръките на Световната здравна организация за фини прахови частици. Това се посочва в доклад на американския Институт за здравни ефекти, изготвен съвместно с български учени. Той е представен по време на хибриден семинар на тема „Качеството на въздуха и здравето в България“ с домакин Медицинския университет – Пловдив. Събитието се организира съвместно от висшето училище и Института за здравни ефекти.

Семинарът събира водещи специалисти от България, Европа и САЩ – изследователи, лекари и политици, ангажирани с качеството на атмосферния въздух у нас. Водещи на събитието са доц. д-р Ангел Джамбов (МУ – Пловдив), който участва в подготовката на доклада за България, и д-р Палави Пант (Институт за здравни ефекти).

В доклада се посочва още, че смъртността от замърсен въздух в България е най-високата в Югоизточна Европа и почти два пъти над световната смъртност, дължаща се на замърсяването на въздуха, или между 10 и 20% от смъртните случаи от дихателни и сърдечносъдови заболявания и диабет в страната. 68% от тези случаи са при възрастни над 70 години. Битовите източници са допринесли най-много за смъртните случаи, следвани от производството на енергия, разнасяния от вятъра прах, както и селското стопанство.

Отбелязан е напредък в намаляването на нивата на замърсяване на въздуха през последното десетилетие, повишаване на обществената осведоменост и нарастващ импулс за действие, увеличаване на достъпните данни за замърсяването на въздуха от мрежите за наблюдение на гражданската наука и разширяване обхвата на българските изследвания.

В панелна дискусия върху бъдещите перспективи за подобряване качеството на въздуха се включва и Борислав Сандов – вицепремиер по политиките в областта на климата и министър на околната среда и водите. В нея е изтъкната ролята на научните изследвания за информиране на политики и решения за подобряване качеството на въздуха и здравето. АЗ-БУКИ

Красив парк за наука и за разходки

Ботаническата градина към Софийския университет чества своята 130-годишнина

Ботаническата градина у нас е основана през 1892 г. и тази година се честват 130 години от нейното създаване. Открита е от княз Фердинанд I, а заслугата за появата на бял свят е на първия ни професор по ботаника Стефан Георгиев. Ботаническата градина в София е най-малката, но тя е градината майка на ботаническите градини в Балчик и във Варна. Обобщаващото наименование и за трите е Университетски ботанически градини. Със своите 130 години нашата Ботаническа градина е все още в младежка възраст. Особено в сравнение с възрастта на известни ботанически градини в Европа като кралските ботанически градини във Великобритания, които са на над 300 години. В Испания има ботанически градини на по няколкостотин години. Най-старата ботаническа градина в Холандия е на 450 години.

Снимка Ботаническа градина – София

С партньори от Европа екипът на Ботаническата градина създава 40 модула за работа с деца

Зина СОКОЛОВА

Хората трябва да знаят какво представлява една ботаническа градина, защото те имат най-различни очаквания – казва директорът на Ботаническата градина д-р Красимир Косев. – И да са наясно какви са критериите за оценка на нашата работа, която много често варира от „Осанна“ до „Разпни го“. Последното се чува от хора, които имат користни цели за придобиване на терени и т.н. И те винаги са много критични.“

Ботаническата градина по принцип е институция, а не просто красив парк за приятни разходки, подчертава нейният стопанин. Тя се занимава с поддържането на живи растителни колекции за нуждите на науката и образованието и за опазването на биоразнообразието. През последните десетилетия към това определение, дадено от Световния съвет на ботаническите градини, което фигурира и в нашия Закон за биологичното разнообразие, се прибавя и т.нар. социален елемент. Ботаническите градини започват да развиват дейност, свързана с работа с различни общности. Като се започне с местни общности, хора с увреждания, деца. Екипът на нашата Ботаническа градина е работил много в тази насока през последните години.

По света ботаническите градини се управляват по най-различен начин. Едни от тях са към общини, други – към университети, трети – към министерства, четвърти – към музеи. Например градината в Швейцария получава субсидия от общината, парк „Рододендрон“ в Бремен се издържа от частна фондация, в която постъпва щедро дарение с цел поддържане на парка и безплатен достъп на хората до него.

„При нас уникалното е, че се самоиздържаме – казва д-р Косев. – Финансирането на висшето образование е на база на брой студенти по държавна поръчка, а ние не се занимаваме директно с обучение на студенти и няма как да получаваме субсидия. Въпреки че в правилника е записано, че получаваме и субсидия. Но главно сме на самоиздръжка и затова изцяло зависим от посещенията на хората в ботаническите градини. Защото те идват да видят нашия интелектуален продукт. Преди 15 години колегите от градината в Брюксел правят анкета защо хората посещават ботаническите градини. Интересното е, че 45% от запитаните идват заради ландшафта – т.е. да се наслаждават на красивата обстановка, в която основното е растителността. Направихме същата анкета 10 години по-късно и резултатите за България бяха идентични: хората имат едни и същи очаквания от една ботаническа градина – да е красиво. Само 12% се интересуват от конкретни биологически видове.“

Тези резултати променят начина на работа на целия екип. Защото, за да съществува Ботаническата градина, учените в нея трябва да се съобразят с желанията на хората. Тя вече не е затворено пространство, както е било до 2000 г., в което работят хора с бели престилки. Правят наблюдения, залагат опити, осигуряват растения за изпитите по систематика на висшите растения, приемат студенти на практика. Вратите са отворени и за научни работници, и за туристи, и за обикновени посетители. Това изисква и повече работа.

„Зависим от тези посещения до голяма степен – подчертава директорът. – В тази връзка, през последните години се наложи да се съобразяваме с интереса на потребителите. От една страна, са специалистите по ботаника. От друга – наложи се да дойдат ландшафтните архитекти. А всяка от университетските ботанически градини у нас си има своя специфика и задачи, които осъществява в рамките на звеното Университетски ботанически градини. Може някой да попита защо са три градини. В Лондон има кралска ботаническа градина, към нея е и световната семенна банка, която е в „Уейк хърст парк“ – ботаническа градина, решена на пейзажен принцип. От нея взехме модел за ботаническата ни градина във Варна. Отделно има кралска ботаническа градина в Единбург – общо са три и имат една стратегия за управление.“

През последните 25 години през Ботаническата градина у нас са минали над 30 ландшафтни архитекти – в момента има седем. Те изучават историята на парковете и градините и създават красотата през различните сезони, която привлича посетителите. Уникалното в един ландшафтен дизайн е растителността. Тя е един от четирите елемента заедно с водата, релефа и архитектурата, обяснява ученият. Ако архитектурата се промени по някаква причина, тя може да бъде възстановена по проектите. Но ако се случи нещо с растителността, тя не може да се възстанови, защото всеки индивид е с уникален геном. Многогодишните растения нарастват през целия си жизнен цикъл и всяка следваща година са различни.

Д-р Красимир Косев, директор

„При нас три пъти в годината се променя цялостният облик на градината – казва директорът. – Преди 20 години предприехме авантюрата да правим пролетно зацветяване. Напролет започва цъфтежът на луковичните – това дава един облик на градината. После цъфтят летните цветя и обликът се променя. Непрекъснато има и проекти за озеленяване на партери, на лехи и т.н., които се сменят три пъти в годината. В Балчик, където имаме спорове с колегите от Министерството на културата, които управляват сградите, пейзажът винаги е един и същ. Просто сградите са пръснати в градината и пречат за едно по-цялостно решение. Това е проблем, който трябва да бъде решен. Във Варна също имаше проблеми, тъй като ботаническите градини не стават на лоши места, и имаше много апетити за терена с цел неговото застрояване. Но спечелихме битката в съда.“

„Нещо любопитно от историята на градината. Един от моите предшественици – Никола Минчев, ми е казвал, че княз Фердинанд I е засял дъба в градината. Направихме изследвания и едни 10 години се губеха – разказва д-р Косев. – Започнахме да се ровим в литературата. Оказа се, че този дъб е едно от 12-те дървета, засадени в двора на Първа мъжка гимназия (днес в нея е Факултетът по журналистика на Софийския университет) по случай 1000 години от смъртта на Методий, когато е имало грандиозни чествания. От тези 12 дървета са оцелели само две. Има голяма вероятност легендата за Фердинанд да не е вярна.“

Освен този дъб тук има и някои видове, които са исторически дървета, като например една метасеквоя, казва ученият. До 1940 г. на ботаниците по света е известна като фосил – измрял вид, представляващ мезозойски реликт. Но през 1940 г. горски работници откриват в местността Сечуан в Китай популация от това дърво. Оттам започва разпространението му по света. У нас семена от него донася акад. Николай Стоянов – един от доайените на ботаническата наука в България. Сега има две дървета от този вид в градината в София. От тях се получава т.нар. самосев – самонасадили се фиданки, които са пренесени в Балчик и Варна.

През последните 24 години се развива и успешна международна дейност – Университетските ботанически градини членуват в Световния съвет на ботаническите градини и в европейската образователна мрежа за ботанически градини. А д-р Красимир Косев е член на Европейския консорциум на ботаническите градини. Преди години е имало международно сътрудничество по линия на обмяна на семена – това е основна дейност на ботаническите градини. Днес в интернет има списъци, по които може да се правят заявки за семена и генетичен материал за научни цели.

„Имаме много добри контакти с колегите от Европа – изтъква д-р Косев. – Преди 3 – 4 години посрещнахме в Балчик и Варна директорите на повечето европейски ботанически градини. Получихме сериозно признание за нашата работа. Участвахме в четири европейски проекта – един от тях беше с образователна насоченост за деца от 8- до 12-годишна възраст. С колегите от Европа създадохме 40 модула за работа с деца. В проекта „Плантс кафе“ участваха градини от Великобритания, Полша, Португалия, Испания и Италия.“

Друг проект, в който участва екипът на Ботаническата градина, е „Инкуайър“. Той е насочен към изследователския подход в обучението – как децата да учат, изследвайки растенията в природата, а не да им се сервира информацията наготово.

Проектът „Биг пикник“ се занимава с осигуреността с храна в световен мащаб. В него участват повече от 15 държави в Европа и една от Африка. Ботаническите градини се занимават и с развитието на колекции. Специални отдели се занимават с популяризирането на забравени храни, които са били традиционни за дадена страна. За България такава храна е папуда – вид бобово растение. Екипът на Градината е отворен и за отглеждане на зеленчуци, които могат да вирея у нас, като индийския спанак.

В Ботаническата градина се отглеждат и застрашени видове. Това е част от програмата за опазване на биоразнообразието, която е особено актуална. Акредитацията на една ботаническа градина от Световния съвет е на базата на основен критерий какви дейности се извършват за опазване на биоразнообразието.

Балчик е обявен за спасителен център по т.нар. Вашингтонска конвенция, която засяга търговията със защитени животински и растителни видове. Когато на митницата се констатира незаконен внос или износ на такива видове, конфискуваните животни се изпращат в ботаническите и зоологическите градини, определени за това.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

- Национален спортен календар
- Национален календар за изяви по интереси на децата и учениците

2021/2022 УЧЕБНА ГОДИНА

Медиен партньор – Национално издателство „Аз-буки“

Общо 106 са инициативите в национален и в международен план, включени в Националния календар за изяви по интереси на децата и учениците и в Националния спортен календар на МОН за учебната 2021/2022 г.

Традиционно в „Аз-буки“ публикува информация за пъстрата палитра от извънучилищни и извънкласни дейности, които са любими за младите хора.

Шуменци са най-добрите млади огнеборци

Отборът на 9. ОУ „Панайот Волов“ – Шумен, спечели XXI републикански състезания на младежките противопожарни отряди „Млад огнеборец – „Албена“ 2022“. Шуменските представители надделяват в конкуренцията на 300 участници на възраст от 12 до 16 години от още 27 отбора от страната, триумфирали в областните игри. Те заслужават и правото да представят България в международните игри, които тази година ще се проведат в Словения.

Втори след емоционалните стартове в двата дни на турнира се класират представителите на СУ „Никола Й. Вапцаров“ – Айтос, а на почетната стълбичка се качват и състезателите от СУ „Пейо К. Яворов“ – Чирпан.

В първия ден на надпреварата младите шуменски огнеборци печелят дисциплината „Бойно разгръщане на състезателна пътека“. Те изпреварват тимовете на чирпанското СУ „Пейо К. Яворов“ и на представителите на айтоското СУ „Никола Й. Вапцаров“. Във втория ден най-бързи в дисциплината „400 метра щафетно бягане с препятствия“ са състезателите от Айтос, следвани от отбора на СУ „Васил Левски“ – Троян, и шуменските огнеборци.

„Изключително горд съм от резултатите, които постигнахме. Показваме постоянство. За това говорят всички титли, които сме спечелили на различни турнири – „Юлиян Манзаров“ през 2020 г., турнира за купата на община Свиленград през 2021 и 2022 г.“, коментира ръководителят на комплексните победители Слави Димов.

Надпреварата се организира от ГД „Пожарна безопасност и защита на населението“ МОН и Министерството на младежта и спорта с активната подкрепа на Българската федерация по пожароприложен спорт и к.к. „Албена“. Всички участници получават грамоти, а победителите – и предметни награди. АЗ-БУКИ

Снимка ОД на МВР – Шумен

Всички участници във финалите на „Млад огнеборец 2022“ показват скорост и умения в двете дисциплини на надпреварата

Из тайните на Космоса

Националното астропарти „Байкал“ отново събира ученици и учители

За 18-и път любознателни ученици и учители по физика и астрономия и природни науки, и любители астрономи от страната се събират на брега на Дунав при с. Байкал за националното астропарти „Байкал“. Традиционното събитие е под патронажа на министъра на образованието и науката акад. Николай Денков и на кмета на община Долна Митрополия Поля Цоновска.

Главната тема на тазгодишното издание на форума е „Обучението по физика и астрономия в класната стая и извън нея“. В програмата са включени редица дейности, които чрез STEAM подходи провокират интерес към физиката и астрономията, математиката, информационните технологии, биологията и изкуствата. Учениците се включват в астроработилница, като изработват модели на квадрант „Пистолет“ и слънчев часовник и правят измервания с тях. Работата е по проект „Пътуване и навигация с използване на астрономия“ на Network for Astronomy School Education (NASE), част от International Astronomical Union (IAU). Представители на Астрономическа асоциация – София, разказват и демонстрират на участниците устройството на телескопа. Атмосферните условия обаче възпрепятстват провеждането на нощни астрономически наблюдения.

Интерес предизвикват и образователните лекции „Човек на Луната“, „Астероиди, комети и метеори“ и „Астрономическа викторина“ на гл.ас. д-р Ева Божурова от Народната астрономическа обсерватория и планетариум „Николай Коперник“ – Варна, представянето на „Образователни ресурси по астрономия в проекта SCIENTIX“ на Цеца Цолова – SCIENTIX посланик и учител в ППМГ „Акад. проф. д-р Асен Златаров“ – Ботевград, изложенията на доц. д-р Стоянка Иванова от УАСГ – София, и на Нели Иванова, директор на НАО „Галилео Галилей“ – Силистра, и презентирането на ресурси по астрономия „В класната стая и извън нея“ на Иво Джокин – инициатор на астропартито, директор на Общинския център за извънучилищни дейности и занимания по интереси в с. Байкал и член на УС на Европейската асоциация за астрономическо образование (EAAE).

Снимка Иво Джокин

В астроработилницата учениците изработват модели на квадрант „Пистолет“ и слънчев часовник и правят измервания с тях

Организатори на астропарти „Байкал“ са МОН, Националният дворец на децата, РУО – Плевен, община Долна Митрополия и Общинският център за извънучилищни дейности и занимания по интереси в с. Байкал. Партньори на проявата са Съюзът на астрономите в България, катедра „Астрономия“ на Физическия факултет на Софийския университет, Институтът по математика при БАН, Съюзът на физиците в България, Астрономическата асоциация, НАОП „Николай Коперник“ – Варна, УАСГ.

Международни партньори са Международният астрономически съюз (IAU) – офис „Астрономия за развитие“, Европейската асоциация за астрономическо образование (EAAE), NASE (Network Astronomy School Education – IAU), GTTP – Galileo Teachers Training Program, Европейската училищна мрежа EUN (European School Net) – SCIENTIX, UNAWE – UNIVERSE AWARENESS („Информираност за Вселената“), SPACE AWARENESS („Информираност за Космоса“), SpaceEU.

В астрономическата вечер „Под звездите на Дунав“ настроение донася концертът на музикална формация „Фамилия Чапанови“ от Плевен и на група Space Voices, която включва ученици от Тръстеник. Във втория ден на срещата е проведено и наблюдение на водолюбиви птици по река Дунав и посещение на археологическия резерват „Улпия Ескус“. АЗ-БУКИ

Да оставиш следа

Общо 130 творби са изпратени за тазгодишното издание на Националния литературен конкурс за създаване на авторски текстове на английски и немски език „Този безкраен свят“. Участниците интерпретират в тях темата „Следи“. Проявата се организира от Първа езикова гимназия – Варна, ръководена от Ангел Митев. Съорганизатори са МОН, Община Варна и фондация „Българска памет“, като последните две институции осигуряват наградния фонд от 1800 лв. Конкурсът се провежда в памет на емблематичните преподаватели в историята на Първа езикова гимназия Красимира Попова и Йордан Йорданов.

Журито присъжда първа награда в надпреварата на английски език на Надежда Дюлгерова (ПГ „Пейо К. Яворов“ – Петрич). Втора награда получава Габриела Христова (Национална Априловска гимназия – Габрово). Третата награда поделят Йоана Симеонова (4. ЕГ „Фредерик Жолио-Кюри“ – Варна) и Джованна Колу (ПГПЗЕ „Захарий Стоянов“ – Сливен).

Присъдени са и три поощрителни награди – на Весела Петрова (4. ЕГ „Фр. Жолио-Кюри“ – Варна), Елизабет Петрова (22. СЕУ „Георги Раковски“ – София) и Ивана Драгиева (ЕГ „Проф. д-р Асен Златаров“ – Хасково).

В надпреварата на немски език победител е Карина Цветкова (Първа езикова гимназия – Варна). Неин подгласник е Милица Иванова (Първа езикова гимназия – Варна). Трета награда не се присъжда. Поощрения получават Пресияна Ганева (СУ „Васил Левски“ – Севлиево) и Ъшъл Османджък (ЕГ „Пловдив“ – Пловдив).

Георги Жилев (ПМГ „Сергей Корольов“ – Благоевград) получава наградата на фондация „Българска памет“.

Наградите на отличените са връчени на 10 юни 2022 г. в актовата зала на Първа езикова гимназия. АЗ-БУКИ

Снимки Коля Панайотов

Красиви модели и атрактивни надпревари предлагат старт-овете от Националното ученическо състезание по авиомоделизъм

Волни по вятъра

Напрегнати гонки предлага Националното ученическо състезание по авиомоделизъм

Оспорвани надпревари предлага и тази година Националното ученическо състезание по авиомоделизъм с домакин Ловеч. Организира се от Националния дворец на децата и Българската федерация по авиомоделизъм. В него сили мерят 12 отбора от страната в първата възрастова група и девет във втората.

Финалите в клас HLG (метателен планер) в групата до VII клас печели Пламен Петков (СКА – Левски). След него се нареждат Мартин Мирчев (АМК – Левски) и Мариян Росенов (СМК „Приста“ – Русе).

В същата възрастова група победител в клас F1H (планери) е Даниел Пейков („Модел клуб – Ловеч) пред Пламен Петков (СКА – Левски) и Виктория Николова (СК „Моделист“ – Г. Оряховица).

В клас „Р-30“ (гумеряци) първа е Йоана Велева (АМК – Левски), следвана от Даниел Величков („Модел клуб“ – Ловеч) и Виктор Хаджов (СМК „Приста“ – Русе).

В клас „RC Акробат“ първи е Богдан Владев (СМК „Приста“ – Русе), а негов подгласник е Деан Василев (СК „Моделизми“ – Казанлък). Състезателят от Казанлък печели в клас RC F5J-J, като изпреварва Боян Иванов (ЦАМК – София) и Магдалена Целева (СМК „Приста“ – Русе).

Първа в клас „Тренкорд“ е Александра Иванова (СМК „Приста“ – Русе), а в призовата тройка се нареждат още Павел Николов („Модел клуб“ – Ловеч) и Петър Стоянов (СМК „Приста“ – Русе).

В клас „Кордов акробат“ първото място е за Йоана Иванова (СМК „Приста“ – Русе), втори е Павел Николов („Модел клуб“ – Ловеч), а трети – Джан Нуретинов (ОУ „Н.Й. Вапцаров“ – Попово).

Отборната надпревара печели съставът на СМК „Приста“ – Русе, с подгласници „Модел клуб“ – Ловеч, и „Автомоделен клуб“ – Левски.

Първи в отборната надпревара в групата VIII – XII клас са състезателите на „Модел клуб“ – Ловеч, изпреварили СМК „Приста“ – Русе, и СК „Моделист“ – Г. Оряховица.

Победител в клас F1A (планери) е Виктория Пенкова (Ловеч) пред Никол Цанкова (Г. Оряховица) и Мартин Карамалаков (Казанлък).

В клас F1B (гумеряци) печели Никол Цанкова (Г. Оряховица), следвана от Виктория Пенкова (Ловеч) и Ивайло Стойчев (ЦМДИ – Търговище).

Първото място в клас F1P (таймери) е за Божидар Дочев (Ловеч), а след него остават Мартин Карамалаков (Казанлък) и Ивайло Стойчев (Търговище).

В клас „RC акробат“ първите три места са за представители на СК „Моделизми“ – Казанлък: Милена Меразчиева, Йоан Иванов и Владимир Иванов.

Финалите в клас F5J-J (електропланер) печели Васил Петров (ЦАМК – София), а втори и трети са Милена Меразчиева и Владимир Иванов (Казанлък).

В клас „F2A“ (тренкорд) призьорите са Божидар Дочев (Ловеч), Ивайло Стойчев (Търговище) и Милен Илиев (Русе).

И в клас F2B (кордов акробат) победител е Милен Илиев (СМК „Приста“ – Русе). АЗ-БУКИ

Бързи лодки

Отборите на Пазарджик в групата до VII клас и първият тим на Харманли при участниците от VIII до XII клас печелят Националното ученическо състезание по корабомоделизъм. Домакин е Пазарджик. Организатори са МОН, Националният дворец на децата, Федерацията по корабомоделен спорт и „Модел яхт клуб“ – Пазарджик.

В първа група втори е тимът на Двореца на децата. С еднакъв брой наказателни точки финишират състезателите от Харманли и Димитровград. В горната възрастова група сребърните отличия печели вторият отбор на Харманли, а трети са участниците от Димитровград.

В клас F2A в групата до VII клас първи е Теодор Тончев (Димитровград) пред Анастасия Бончева (Пазарджик) и Преслав Михайлов (НДД). В горната възрастова група печели Слави Славеев (Харманли) пред Симеон Вълев (Димитровград) и Николай Фиданов (Харманли).

В клас F3E до VII клас начело е Петър Симидчийски (Пазарджик) пред съотборниците си Веселин Чавдаров и Красимир Неделев. При големите първите трима са Ангел Панайотов (Харманли), Ангел Димитров (Харманли) и Алекс Витанов (Димитровград).

Призьори в клас F4A до VII клас са Петър Симидчийски (Пазарджик), Красимир Неделев (Пазарджик) и Владислав Тончев (Димитровград).

В клас ECO Expert до VII клас най-бърз е Калоян Иванов (НДД), следван от Веселин Чавдаров (Пазарджик) и Пламен Георгиев (Харманли). В групата VIII – XII клас печели Ангел Панайотов (Харманли) пред Симеон Благоев (НДД).

В клас ECO Start в първата група начело е Веселин Чавдаров (Пазарджик), следван от Анастасия Бончева (Пазарджик) и Йоан Влаев (НДД). При големите първите трима са Симеон Вълев (Димитровград), Ленко Иванов и Мартин Иванов (Харманли).

Победител в клас „ECO мини“ до VII клас е Петър Симидчийски (Пазарджик) пред Калоян Иванов (НДД) и Пламен Георгиев (Харманли). Призьорите в горната група са Симеон Благоев (НДД), Ленко Иванов и Ангел Панайотов (Харманли). АЗ-БУКИ

Майстори на волана

Домакините от „АМК“ – Пазарджик, печелят отборната надпревара във финалите на Националните ученически състезания по автомоделизъм. Втори е тимът на НДД – София, а трети – състезателите от СТМК – Враца. Начело в групата VIII – XII клас е тимът на Моделен спортен клуб „Стелди Еър“. Сред призьорите се нареждат още МК „Кинетик“ – Русе, и СТМК – Враца. Надпреварите се организират от Националния дворец на децата и Българската федерация по автомоделен спорт.

Победител в клас AE (прав курс) в групата до VII клас е Константин Колунчев (Пазарджик) пред съотборниците cd Михаил Колунчев и Димитър Ангелов. Константин Колунчев (Пазарджик) печели и в клас RC – EB, изпреварвайки Красимир Неделев (Пазарджик) и Михаил Колунчев (Пазарджик). В клас RC – E 1/10 Electric Stock отново първи е Константин Колунчев (Пазарджик) пред Алекс Антимов (Враца) и Калоян Иванов (НДД). Победител в клас RC – E 1/10 Electric Touring е Радост Костадинова (Русе), следвана от Алекс Антимов (Враца) и Димитър Ангелов (Пазарджик).

В групата VIII – XII клас първи в клас RC – EB е Калоян Даскалов (Враца), а втори и трети са Любомир Цветомиров (Враца) и Мартин Иванов (МК „Емил Димитров“ – Харманли). В клас RC – E 1/10 Electric Stock печели Кристиян Костадинов (Русе) пред Симеон Благоев (НДД) и Калоян Даскалов (Враца). И в клас RC – E 1/10 Electric Touring начело е Николай Ангелов („Стелди Еър“), следван от Калоян Даскалов (Враца) и Кристиян Костадинов (Русе). АЗ-БУКИ

С много емоции преминават и тази година финалите на Националните ученически състезания по автомоделизъм

Поглед към висините

Ясни са победителите в Националното ученическо състезание по ракетомоделизъм. Домакин на проявата е Ловеч. Организатори са Националният дворец на децата и Българската федерация по авиомоделизъм.

В клас S6A в групата до VII клас победител е Георги Ненков (РМК „Кондор“ – Пещера), следван от Нели Лалева и Тодор Симеонов (СКМ „Икар-2010“ – Севлиево). Първи в клас ШОУ в същата група печели Георги Ненков (Пещера). След него се нареждат Божидар Илиев (СК „Моделист“ – Каспичан) и Нели Лалева (Севлиево). В клас S3A (парашут) първи е Георги Башкехайов (Пещера) пред Милен Петков и Нели Лалева (Севлиево). Двубоите в клас S3A&S6A печели Нели Лалева (Севлиево). Втори и трети са Радослав Иванов (Севлиево) и Божидар Илиев (Каспичан).

В групата VIII – XII клас победител в клас S3A (парашут) е Анастасия Лекова (Каспичан), следвана от Светозар Николаев (Севлиево) и Пламена Йорданова (Каспичан). В клас S4A (ракетопланер) първа е Ивета Велчева (Севлиево) пред Борислав Борисов (Каспичан) и Владимир Козарев (Пещера).

Финалите в клас S6A (стример) печели Николай Борисов (Каспичан). След него се нареждат съотборниците му Борислав Борисов и Пламена Йорданова. Първи в клас S7 (мащабни модели) е Йордан Джинин (Пещера), следван от Пламена Йорданова (Каспичан) и Ивета Велчева (Севлиево). Начело в клас S9A (ротор) е Пламена Йорданова (Каспичан) пред Андон Георгиев (Пещера) и Анастасия Лекова (Каспичан). Първите трима в клас S12A (трибой) са Димитър Антонов (Пещера), Борислав Борисов (Каспичан) и Павел Петров (Севлиево). АЗ-БУКИ

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

Директор:
д-р НАДЯ КАНТАРЕВА-БАРУХ
Заместник-директори:
НИКОЛАЙ КЪНЧЕВ
СТОЯН СТОЯНОВ

1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
тел: 02/425 04 70
02/425 04 71
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
https://www.azbuki.bg
https://www.azbuki.eu

Аз-буки

Банкова сметка: Райфайзенбанк
бул. „Цариградско шосе“ № 101
IBAN: BG40RZBB91553139075716
BIC: RZBBBGSF

Национален седмичник за образование и наука

АЗ·БУКИ
ISSN 0861-3990

Редактори:
Антоанета Найденова
a.naidenova@azbuki.bg
д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg
д-р Диляна Кочева
d.kocheva@azbuki.bg
Онлайн редактор:
Аделина Маринова
a.marinova@azbuki.bg
Графичен дизайн:
Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg
Иван Шопов
i.shopov@azbuki.bg
Стилист-коректор:
Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg
Разпространение:
izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:
Белене – Ралица Господинова
088 7418349
Варна – Айсехел Руфи
varna@azbuki.bg
Велико Търново – Здравка Маслянкова
088 6653255
Видин – Бориславa Борисова
vidinster@gmail.com
Кърджали – Радка Петкова
088 6732874
Ловеч – Жанина Илиева
087 7209597
Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712
Смолян – Ангел Добриков
088 9703271
Стара Загора – Росица Ранчева
088 6153628
Шумен – Светлана Крумова
srkrumova@gmail.com

Кореспонденти в чужбина:
Брюксел – д-р Яни Узунов
yaniuz1@abv.bg
Никозия – Бранислава Бобанац
branib@abv.bg
Тел Авив – Рина Бакалова
rina.bakalov@gmail.com
Берлин – д-р Ваня Велкова
dr.velkova@azbuki.bg

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:
Стоян Стоянов

Предпечатна подготовка:
НИОН „Аз-буки“
Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат

Авторските права на публикуваните текстове и илюстрации са собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава научните списания:

„Български език и литература“
„Чуждоезиково обучение“
„Математика и информатика“
„Педагогика“
„Професионално образование“
„Философия“
„Стратегии на образователната и научната политика“
„История“
„Обучение по природни науки и върхови технологии“

Снимка БУ „Паисий Хилендарски“ – Париж

С много песни и танци приключи осмата учебна година и в Българското училище „Паисий Хилендарски“ в Париж. Заключителният концерт е част от Паисиевите празници на школото, когато ученици от X и XI клас представиха личността и делото на монаха от Атон. Най-малките от детската градина показаха на родителите оцветената от тях карта на България. Някои майки и татковци се състезаваха с децата си по правопис на български език, а накрая всички ученици получиха дипломите си за завършен клас

За да я има България тук и навсякъде

БНУ „Св. св. Кирил и Методий“ в Хетафе, Испания, чества тържествено 20-годишен юбилей

Тони КИРИЛОВА

Голямо тържество приключи учебната година за Българското неделно училище „Св. св. Кирил и Методий“ в Хетафе, Испания, за да се отбележат и 20 години от неговото създаване.

„Отпразнувахме не само завършването на учебната година, а и 20-годишнината от основаването на училището, което е и първото българско неделно училище, създадено в Испания – казва с гордост Нели Кочева, председател на Асоциацията на българите „Кубрат“, основател и ръководител на школото. – На тържеството малките ни артисти пяха, танцуваха и рецитираха с много плам и ентусиазъм. Уважиха ни с присъствието си българският посланик в Испания Алексей Андреев и петима съветници от кметството на Хетафе, които ни поздравиха с постигнатото. А аз пожелавам всеотдайност и вдъхновение на всички ученици, учители и родители, за да я има България тук и навсякъде!“

На тържеството са раздадени и свидетелствата за завършване на учебната година. Учениците получават и много подаръци – книжки, съобразени с възрастта им, речници, гривнички с надпис България и т.н. Разбира се, на тържеството не липсва и голяма торта.

„Тържеството го подготвихме сами. Започна с танца на българското дете, изпълнен от нашия фолклорен ансамбъл, и българският посланик Алексей Андреев беше възхитен. Каза, че такава програма не е виждал. Поиска снимки, за да ги качи на страницата на посолството“, споделя моята събеседничка. И веднага добавя, че всичко, което са постигнали, го дължат на неоценимата помощ, която получават през годините и от Министерството на образованието и науката, и от Асоциацията на българските училища в чужбина, и от посолството ни в Испания, и от кметството в Хетафе.

Как се стига до идеята за създаването на първото българско училище в Испания? „Дъщеря ми беше на 3 – 4 годинки през 2002 г.

Нели Кочева, директор

Вкъщи ѝ говорим на български, а тя ни отговаря на испански. И това не беше единичен случай, около мен много български емигранти имаха подобни проблеми – обяснява Нели Кочева. – Това е нормална реакция, защото децата се чувстват отритнати, като говорят на български в испанската детска градина или училище. За да се научат да говорят и български, реших да създам българско училище. Започнахме с десетина деца, а сега са близо 80.“

В БНУ „Св. св. Кирил и Методий“ учат деца от I до VIII клас. Имат и подготвителна група с 18 деца. За тяхното обучение в момента се грижат петима учители, а началото е поставено с един. Освен фолклорния кръжок в училището има и такъв по история и география на България за децата от I до IV клас, за да им е по-лесно, когато започнат да ги изучават в V клас.

Хетафе е малко градче с около 400 000 жители. Намира се на 10 км в предградията на Мадрид. Част е от общината на испанската столица, но си има и собствено кметство. В него има голяма българска общност, която се е преселила около и след 2000-а година, както и доста румънци и поляци, които си нямат свое училище. Има и мароканци.

„Учениците ни могат да са и повече, но някои от родителите се притесняват, че децата им ще се объркват, ако учат и български“, твърди Нели Кочева. Според нея това изобщо не е вярно, защото децата учат много по-бързо и лесно език. Доказателство за това е, че обикновено говорят испански по-добре от родителите си.

Още от създаването си училището се помещава в един от културните центрове на Хетафе. Разполага с достатъчно класни стаи, театрален и гимнастически салон. Има и кабинет, който се ползва като седалище на Асоциацията и като българска библиотека. „За помещенията не плащаме наем, което е голямо перо от разходите на неделните училища зад граница – разказва Нели Кочева. – По тази причина сме може би единственото училище в Испания, в което родителите не плащат обучителни такси.“

Училището в Хетафе започва да получава субсидии от МОН през 2009 г. Дотогава се е самоиздържало чрез участия и изпълнение на различни проекти в местното кметство и в Мадрид. Добро е сътрудничеството им и с местните училища, които периодично организират дни на България, в които ученици и учители от „Св. св. Кирил и Методий“ участват и се включват в организацията.

През изминалите 20 години училището представя България в много испански фестивали и празници. Организира дни на България, изложби, концерти, посветени на Баба Марта, 3 март, 24 май и други значими български празници.

„Помощта от МОН е голяма не само по отношение на субсидиите, а и на програмите за обучение, организацията на учебния процес и т.н. Освен това е много хубаво, че дипломите ни се признават и в България. Мотивиращо за изучаването на български език е и това, че децата, които искат, могат да се явят на изпит за ниво на владеене на родния език и да получат сертификат по Европейската езикова рамка, който се признава и в Испания – обяснява Нели Кочева. – Винаги е добре в автобиографията ти да пише, че владееш още един рядък език. Още повече че в българския има няколко допълнителни съгласни, като „ш“ и „щ“, които липсват в испанския, но помагат за изучаването и на други езици, като задължителния вече английски.“

Една от основните дейности на асоциация „Кубрат“ е българското училище. Но тя организира и изложби, концерти, екскурзии, чествания на празници за българската общност в Хетафе. „Предлагаме и обучение по испански за българи, както и по български за испанците от смесени бракове. За да могат да се разбират с роднините, като ходят в България“, завършва моята събеседничка.

Снимка БНУ – Хетафе

В празник на България се превръща 20-годишният юбилей на училището в Хетафе

Съюзът на физиците в България и фондация „Еврика“ организираха национален конкурс за есе. Темата, по която писаха ученици и студенти от цялата страна през 2022 г. е "Физика, физици и околна среда“. В конкурса се включиха 139 участници – ученици от 33 основни и средни училища, както и студенти от два университета. Есетата са оценени от жури и са представени на Младежката научна сесия в рамките на 50. национална конференция по физика.

Медиен партньор на форума е Национално издателство „Аз-буки“.

По традиция вестник „Аз-буки“ публикува отличените творби.

Взимаме „на кредит“ от природата*

Павел Желязков, VII клас, I място
5. ОУ „Митьо Станев“ – Стара Загора
Научен ръководител – Мария Личева

Най-висшето и разумно същество, властелинът на планетата Земя е Човекът. Съзнателно или несъзнателно, понякога той е в конфликт с природата, а тя му предоставя чист въздух, вода, храна и всичко необходимо за живота. Въпреки това днес не живеем само посрещайки тези наши нужди, а използваме природните ресурси безобразно. Вземаме „кредит“ от природата, но нямаме идея кога и как ще го върнем. Искаме да я подчиним на своите нужди и цели, без да се замисляме, че така ѝ нанасяме вреда. Но природните закони понякога са безмилостни. Робърт Ингерсол – виден американски политик и общественик, е казал: „В природата няма възмездие или наказание, а само последствия“.

Традиционно наричаме климат многогодишния режим на времето на дадено място. В нашето съвремие разглеждаме климата не само по отношение на атмосферата, а включваме и подложната повърхност на планетата – хидросфера, литосфера, криосфера (ледена покривка) и биосфера.

Климатът на Земята винаги се е променял поради многообразни фактори. Климатичните изменения са предизвикателство, с което все по-често се сблъскваме. Те са трайни промени в климата на Земята, които влияят на начина ни живот. Основната причина за тези изменения е човешката дейност, а именно замърсяването, което човек причинява на въздуха. Тези промени в климата се дължат на масовото горене на бензин за задвижване на автомобилите, производството на енергия от изгарянето на въглищата, масово изсичане на декари гори. Всички тези дейности водят по намаляване количеството кислород във въздуха, увеличаване нивата на въглероден двуокис, парников ефект, киселинните дъждове и озоновата дупка.

Слънчевите лъчи нагряват земната повърхност, а тя, от своя страна, излъчва топлина в Космоса и така се охлажда. Когато съдържанието на въглероден диоксид е нормално в атмосферата, част от тази топлина се връща обратно. Така се получава полезен парников ефект, който не позволява Земята да изстине бързо, а да бъде „топла Земя“. Но поради изгарянето на въглища, бензин, мазут и други горива, които човек използва, в атмосферата се натрупва голямо количество въглероден диоксид.

Откъде идва този въглероден диоксид, ще кажем? При изгарянето на изкопаемите горива съдържащият се в тях въглерод се свързва с кислорода от въздуха и като резултат се образува въглероден диоксид. Това, от своя страна, води до засилване на парниковия ефект, който става вече вреден и е причина за така наречената „прегрята Земя“. Затоплянето на климата има своите трайни последствия за живота на хората и за природата. То води до разтопяване на част от полярните ледове, до покачването на морските и океанските равнища, което, от своя страна, предизвиква заливане на някои острови, крайбрежни земи и цели селища. Затоплянето на климата води до изменение в условията на живот и развитието на растителните и животинските видове.

Тук, разбира се, веднага си задавам въпроса какво може да направим, за да предотвратим всичко това. Както причините, довели до тези катаклизми, са резултат от нашата дейност, така ние можем да предотвратим това глобално затопляне на Земята. Какво можем да направим? Ами можем много неща, като например да престанем да изсичаме горите, а да започнем да засаждаме дървета, които при фотосинтезата ще приемат въглероден диоксид и ще отделят кислород. Та нали дърветата са белите дробове на Земята! Също така можем да подобрим изолацията на своите домове, така ще използваме помалко електроенергия. Можем да използваме енергоспестяващи домакински уреди например. Всичко в света се развива и благодарение на новите технологии има вече електромобили, те са алтернатива да бъдат заменени класическите превозни средства.

Така ще се използват по-малко вредните за природата горива. Но разбира се, някои ще кажат, че всичко това е много хубаво, всеки иска нова, модерна и природосъобразна кола, но не всеки има възможност да си купи такава. Да, наистина това е така. Не всеки има финансовата възможност да има подобен автомобил, но въпреки това човек отново може със своите действия да подпомогне екологичното равновесие. Може да се намали използването на личните автомобили и да се използва повече градският транспорт.

* *Заглавията са на редакцията. Есетата се публикуват със съкращения*

Снимка Андрей Конов

„Каменни гъби“ от Андрей Конов (VIII клас, НПМГ, София). Специална награда за снимка и описание, свързани с природни феномени – продукт от климатични въздействия, от националния фотоконкурс за ученици и студенти „Физика и климат“. Той е проведен в рамките на юбилейната 50-а национална конференция по въпросите на обучението по физика, организирана от Съюза на физиците в България

Еволюцията на климата*

Рая Стефанова – VII клас, I място
ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Габрово
Научен ръководител – Пенка Йотева

Земният климат е еволюирал в течение на милиарди години в отговор на вариациите в количеството слънчева енергия, промените в земната орбита, химичния състав на атмосферата, формата на континентите, проявата на планините и т.н. Информация за палеоклимата в древността учените черпят от стеблата на вековните дървета, кораловите рифове, сондажи във вечните ледени земи, седиментите, утаени в океаните и езерата. Систематичните наблюдения на климата започват след 1850 г. В днешно време климатът се наблюдава чрез хиляди метеорологични станции, уреди за дистанционни измервания на климатичните елементи, разположени на самолети, ракети, кораби, радарни системи и други сензори. Възможно е дори следенето на климата на недостъпни за човешки крак територии чрез системите за дистанционни измервания, пренасяни от балони, самолети и други. Специални морски съдове измерват климатичните показатели над океанските акватории – територите, в които се зараждат масивните въздушни маси с глобално влияние върху климата. С помощта на сателити следим промените в облачната покривка, изпарението, температурата на атмосферата, горската и снежната покривка, ледените шапки и други глобални променливи.

Всички тези записи доказват, че съвременният климат се променя много по-бързо от този в древността.

През последните десетилетия все по-често чуваме за рекордно високи температури, наводнения и суши, силни бури и др., за които застрахователни компании изплатиха рекордни обезщетения. Още по-обезпокоителни са прогнозите на учените, които сочат, че тези атмосферни аномалии ще стават все повече, причинявайки страдания и смърт на населението на планетата. Крайностите на климата, като горещи топлинни вълни и тежки наводнения, вече не са нещо необичайно, а нормално състояние на климата, което принуждава все по-голям брой хора да напуснат домовете си или да се изселят, притиснати от стихиите. Повишаването на средната температура на Земята и промените в климата са глобален проблем, който все повече вълнува широката научна общественост. Националните и международните организации осъзнават здравните последици на проблема и се опитват да намерят решение. Все повече жители на планетата също са загрижени и си задават въпроса: можем ли да направим нещо?

Средната температура се регулира от равновесието между входящата и изходящата енергия, която определя енергийния баланс на Земята. Но от промишлената революция насам повишените нива на парникови газове в атмосферата са почти десетократно по-мощни „причинители на изменения на климата“ от промените на слънчевите лъчения.

Да се погрижим за своя дом – Земята*

Калина Талева – VII клас, I място
STEALM ACADEMY
Научен ръководител – д-р Марияна Филипова

Човекът е най-сериозният вредител за околната среда днес. Със своята дейност ежедневно допринася за негативните последици, които се отразяват като замърсяване на въздуха, водата, почвата. Често замърсяваме околната среда, без дори да подозираме. Множество са начините, по които хората реализират негативното си влияние върху природата и за съжаление, дейностите на човека на Земята са причина и за климатичните промени.

Чистата околна среда е от съществено значение за човешкото здраве, но какво прави човекът в същото време! Често не влага усилия и не се замисля как може да се погрижи за собствения си дом – планетата Земя. През всичките тези години тя е преминала през какви ли не изпитания – природни бедствия с апокалиптични размери, но все пак, те не са успели да унищожат Земята, така както хората правят ежедневно. Замърсяването на въздуха, глобалното затопляне, обезлесяването, ерозията на почвите, пожарите, строенето на нови и нови фабрики – всички те, вредят изключително много на околната среда и причината в повечето случаи е в безотговорното поведение на хората. Доста от хората, които изобщо не се замислят върху постъпките си, често си казват „Аз няма да доживея разрухата на Земята, ще продължа да живея, без да се съобразявам с каквото и да е“. Но всъщност не си дават сметка, че тяхното собствено здраве е пряко свързано с околната среда.

Замърсяването на въздуха е най-голямата заплаха за здравето на европееца. То причинява сърдечни заболявания, инсулт, белодробни заболявания и рак на белите дробове. Установено е, че излагането на замърсен въздух причинява над 400 000 случая на преждевременна смърт в ЕС всяка година.

За глобалното затопляне се говори още от началото на XX век. Климатът реагира на няколко вида външни фактори, като радиационните фактори, промените в слънчевата светимост, парникови газове и орбитални промени на Земята. Но глобалното затопляне се дължи и на човешка дейност.

Това са само някои от проблемите, с които се сблъскваме всеки ден в борбата с болестите, климатичните проблеми и купищата боклук, които ни заобикалят, и то вследствие на безотговорното човешко поведение. Но бих искала да поставя акцент върху инициативността за справянето с тях. Немалко хора смятат, че ако предпочетат торба за многократна употреба, а не пластмасова, това не би имало значение. Това, разбира се, не е така. Ако всички си мислят: „Сам не мога да променя нищо“, бленуваната промяна няма как да стане факт. Но вярвам в промяната, тя е възможна и изцяло зависи от нас, хората. Затова се и стремя да бъда пример за останалите и съм се заела да бъда неин посланик. С лидерските си способности правя всичко възможно да вдъхновявам съучениците си и да привличам приятелите си за съмишленици в каузата, в която вярвам истински.

АБОНАМЕНТ 2022

Днес в броя
Европа се нуждае от повече жени в науката, посочва нов доклад на Еврокомисията
АЗ-БУКИ
НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Подкрепа
По-модерни и по-иновативни
Национални програми увеличават обхвата и финансирането си

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Вестник „Аз-буки“	78 лв.
Научно списание „Български език и литература“	39 лв.
Научно списание „История“	39 лв.
Научно списание „Математика и информатика“	39 лв.
Научно списание „Педагогика“	87 лв.
Научно списание „Професионално образование“	50 лв.
Научно списание „Стратегии на образователната и научната политика“	53 лв.
Научно списание „Философия“	30 лв.
Научно списание „Обучение по природни науки и върхови технологии“	53 лв.
Научно списание „Чуждоезиково обучение“	39 лв.

Абонирайте се в РЕДАКЦИЯТА с отстъпка

3% от цената – при **ТРИ** и повече издания

5% от цената – при **ПЕТ** и повече издания

15% от цената – за **ПЪЛЕН** комплект от изданията

Контакти: София 1113, бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5, тел.: 02/425 0470; azbuki@mon.bg
www.azbuki.bg
www.azbuki.eu

*Снимката участва в VI издание на Фотоконкурса на „Аз-буки“. Автор: **Светослав Андонов**, ОУ „Гео Милев“ – Садово*

„Моето училище е най-хубавото“

Седми национален фотоконкурс

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за VII издание на Националния фотоконкурс **„Моето училище е най-хубавото“.**

__В конкурса могат да участват:__

Ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

Авторски творби се приемат до *30. XI. 2022 г.*

__Адрес:__ konkurs@azbuki.bg „За фотоконкурса“

Участието в конкурса е без такса.

Подробни правила за участие на: ***www.azbuki.bg.***

Изпратените снимки се оценяват от авторитетно жури с председател *__проф. д-р Станислав Семерджиев__ – ректор на НАТФИЗ, изпълнителен директор на Световната асоциация на филмовите и телевизионни висши училища.*

Победителите се обявяват през декември 2022 г.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2023 г.

Ученическите творби ще бъдат публикувани в изданията на „Аз-буки“.

Откриха вода на Луната

Китайският космически апарат „Чанъе-5“ е открил вода на Луната, докато анализирал почвени проби на мястото на кацане. Учените от мисията са успели да открият вода и в пробите, доставени на Земята, съобщава Space.com. „Чанъе-5“ кацна в Океана на бурите на Луната – най-голямото тъмно петно от видимата ѝ страна, през декември 2020 г.

Учените са открили в най-новите лунни образци, които анализират в лаборатория на Земята, че има наличие на вода в Океана на бурите.

„За първи път в историята използвахме резултатите от изследвания на повърхността на Луната на място и анализ на образци грунт на Земята, за да потвърдим наличието на вода в лунните образци“, казва Ли Чунлай от Китайската академия на науките. По думите на учените резултатите от изследването не показват, че в този регион има огромни водни запаси. Според изследването средно тази област от лунната повърхност съдържа приблизително 30 хидроксилни части на милион. Хидроксилът с един кислороден и един водороден атом е основният компонент на водата.

Учените са установили, че източникът на хидроксил са минерали, наречени апатити. А по-малка част от хидроксила е попаднала на повърхността на Луната от слънчевия вятър – поток от заредени частици от Слънцето, който постоянно пада върху повърхността на земния спътник.

Според учените новите данни могат да бъдат използвани за по-подробен анализ на лунната повърхност за наличието на вода. Резултатите от сегашното проучване са публикувани в Nature Communications.

Бъдещите космически апарати вече ще могат да се фокусират върху получаването на по-пълна картина за разпределението на водата на повърхността. И особено за наличието на потенциален воден лед на Южния полюс на земния спътник, който ще бъде изследван със следващия космически апарат „Чанъе-7“.

Уважаеми читатели,
Поради големия интерес към в. „Аз-буки“ ви предоставяме възможност да закупите неговите броеве и от следните места:

СОФИЯ: Национален природонаучен музей, бул. „Цар Освободител“ 1 (понеделник – неделя от 10,00 до 18,00 ч.); подлез „Плиска“.
ПЛОВДИВ: Основно училище „Алеко Константинов“ (библиотеката), ул. „Божидар Здравков“ 3а, тел.: 032/62 56 73.

ISSN 0861-3990

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

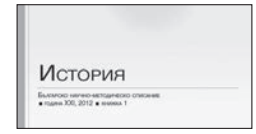

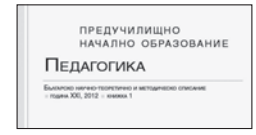

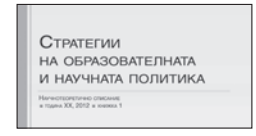

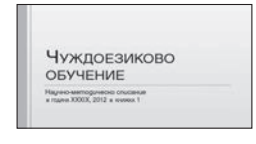

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

25 23 – 29 юни 2022 г.

Философия на храненето в спорта

Откъс от „Храненето като компонент на спортната подготовка“

Доц. д-р Мая Чипева
Технически университет – София

Добър спортист се става не един или два часа на стадиона или в залата, а с 24-часов режим на тялото. Именно поради тази причина състезателят трябва да бъде отговорен към своята изява – и с храната, и със съня, и с възстановяването, с поведението си, с отношението си към тренировъчния и състезателния процес. Физическият труд и системните спортни занимания променят самочувствието в посока на по-добра мотивация и воля, организация на собственото време и по-рационално постигане на поставените цели в ежедневието (Chipeva 2021).

Храненето е основен компонент на спортната подготовка, на който трябва да се обърне специално внимание. То е основополагащо още в най-ранна възраст за всеки спортист.

Затова, преди да тръгнат по пътя на професионалния спорт, децата, заедно със своите родители, трябва да направят адекватна преценка дали могат да платят цената на този тежък път. Защото трудът е къртовски, лишенията са тежки, конкуренцията в съвременния елитен спорт е ожесточена. За да стигнеш до върха в своята спортна кариера, се изискват изключително много жертви, на които не всеки е готов.

В България не само в детско-юношеския, но и в професионалния спорт храненето не е добре застъпено. Не се акцентира на тези процеси поради заострено внимание върху тренировката, върху натоварването, върху методите за трениране. Докато възстановяването остава на заден план, все още се използват класическите методи – масажът, сауната. Сънят до някаква степен също е подценен.

Заглавието е на редакцията

www.vocedu@azbuki.bg

Списанието е представено в ERIH PLUS; CEEOL; EBSCOhost; Google Scholar; Primo; ExLibris

Главен редактор
Проф. д-р Тоня Георгиева
E-mail: tonia@au-plovdiv.bg

Редактор
Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: vocedu@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Професионално образование“, кн. 1/2022:

EDITORIAL

МЕТОДИКА И ОПИТ
Педагогическото взаимодействие родители – деца – учители – основа за пълноценно развитие на детската личност в предучилищна възраст / *Вержиния Савова*

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ
Българска адаптация на Скалата на Орегон за измерване на професионални интереси / *Ева Папазова*

Храненето като компонент на спортната подготовка / *Мая Чипева*

СТЪПКИ КЪМ УСПЕХА

Бинарните уроци по физика и астрономия / *Таня Ганева Ганева*

Йовковият „Серафим“ и онлайн обучението / *Нели Минкова*

УЧИЛИЩЕ ЗА УЧИТЕЛИ

Днес представяме: ПГ по икономика и туризъм „Проф. д-р Асен Златаров“ – Петрич

Модел за проектно базирано обучение в пресечната точка на общото и професионалното образование / *Бистра Таракова*

Изграждане на позитивни нагласи за предприемачество и социална активност чрез иновативната обучителна система ILS (InnoSchool) / *Анелия Попова, Мария Костадинова*

Трудно ли е порастването в историята / *Иво Точевски, Бистра Таракова*

Практическото обучение в реална работна среда – предпоставка за качествено професионално образование (на основата на опит в практическото обучение по професия „Ресторантьор“) / *Мария Илиева, Красимир Илиев*

Храненето предопределя по какъв начин функционира организмът. Всеки бърза да хапне нещо готово, което е направено. Невинаги в това готово ястие или храна има необходимите витамини, минерали, соли, които са необходими за човешкия организъм. В този смисъл, човек трябва да има добър хранителен режим, да има представа как трябва да се храни, да спазва изискването да се храни 3 пъти на ден. Дори се казва, че най-важната част от тези 3 хранения е закуската, тя не трябва да се пропуска (Aladzhov 2014). Спрямо спорта, спрямо параметрите на спорта, неговата биомеханична и физиологична специфика и неговата енергийна обезпеченост трябва да бъдат подредени хранителните вещества адекватно в зависимост от спецификата на спорта – дали е цикличен, дали е спорт за издръжливост, дали е контактен спорт, какви качества се изискват там.

Същото трябва да отговори и за храната – как да бъдат подредени белтъчини, въглехидрати, мазнини. Колко количество вода ще се пие, на което също не се обръща достатъчно внимание. И разбира се, задължителният прием на хранителни добавки, които са съобразени с индивидуалните характеристики на трениращия и със спецификите на неговия спорт.

Не можем да си позволим да имаме претенции и очаквания да влезем в елитния спорт, да тренираме професионално, да ходим по два-три пъти на ден в залата и на стадиона и да не се храним пълноценно, да нямаме балансирано хранене, хранителен режим, който да ни доставя необходимите витамини, минерали, микронутриенти, макронутриенти, които да обезпечат адекватно възстановяване и превъзстановяване, което да надгражда представянето на спортния терен.

Доказано е научно, че количеството и качеството на храната определят здравословното състояние на индивида (Nedelchev 2019). Т.е. при една добре съобразена диета, хранителен режим, хранителни добавки с достатъчно количество вода и балансиран прием на всичко това рискът от травми рязко намалява.

Организмът функционира по оптимален начин, защото паразитната, неадекватната, вредната храна много трудно се преработва, оказва паразитен ефект върху организма, кара организма да активизира свои механизми, които го натоварват, и хаби ресурс за конкретната изява в дадения спорт.

Вредната храна е всяка храна, която не дава нищо на човека, освен някакво лъжливо емоционално състояние на щастие и удовлетвореност. Знаем много добре кои храни имат белтъчини, въглехидрати, кои имат мазнини. Трябва да ги балансираме според конкретните нужди и да минимизираме всяка храна, която не доставя природни балансирани хранителни източници и която затормозява тялото, която трудно се усвоява, която е пълна с Е-та, със стабилизатори, с консерванти, която има много прости захари, която е високо мазнинна, която натоварва организма по всякакъв начин.

Аз разбирам спецификата на възрастта, която оказва голямо влияние на психическите характеристики на тренiращите. Ние трябва да знаем, че трябва да акцентираме нашите приоритети върху качествената храна – чисти меса, риби, ориз, картофи, плодове, зеленчуци, овесени ядки, паста, ядки, витамини, минерали, всички качествествени продукти, които имаме.

В минимално количество да консумираме храни,

които са полуфабрикати, които са т.нар. бързи храни – пици, дюнери, хамбургери, и сладки неща. Възможно е тези храни да се консумират, но нека те да се консумират веднага след тренировка или веднага след футболен мач, когато до някаква степен ще подпомогнат възстановяването. Затова футболистите ядат пица в допустимо количество, но само след тренировка и двигателна активност, когато калориите от паразитната храна ще отидат за възстановяване на изгорените енергийни нужди.

Има спортове, които изискват издръжливост. Там може би е позволено да се консумират малко повече мазнини, които да отделят по-голяма енергия продължително време. В по-взривните спортове са много важни въглехидратите, които бързо да осигурят енергия за представянето. В цикличните спортове, като футбол, волейбол, режимът на обезпечаване е смесен, така че диетата трябва да бъде балансирана.

Но храненето трябва да бъде строго съобразено с дадения индивид, генетичните дадености на спортиста, донякъде и с позицията, която той изпълнява на терена. Най-вече с особеностите на детето – има ли наднормени килограми, няма ли, трябва ли да качва, трябва ли да сваля, какъв метаболизъм има, на каква позиция играе – вратар ли е, крило, център. Какво му е необходимо за тази позиция? Дали повече груба мускулна маса, дали повече двигателни качества, като ловкост, пъргавост, издръжливост и гъвкавост. И всичко да бъде в една система, която взаимно да се допълва.

За съжаление, треньорът е оставен в позиция да отговаря за всичко. Той просто физически не може да е компетентен във всички области. Мъчи се нещо да направи, но има нужда от подкрепа – от диетолог, от психолог, от различни специалисти, които имат свои направления, като кинезитерапия и т.н. За съжаление, хората си мислят, че спортистите излизат и играят час и половина и се прибират на спокойствие, а всъщност тук става въпрос за дългогодишен 24 часа къртовски труд, отношение и лишения.

Храненето на спортистите е много важна част от комплексната им подготовка. То цели оптималното снабдяване на организма с хранителни вещества, поради което е свързано със спазването на редица основни принципи при храненето на спортистите. Тези принципи са заимствани основно от рационалното и здравословното хранене и целят поддържането на отлична спортна форма и добро здраве. Правилното хранене има пряко отношение в повишаването на капацитета и възможностите на тялото и спортните резултати.

Много от принципите на диетологията и тондиетите могат да бъдат приложени и при храненето на спортистите. Това е така, защото тондиетите в много от случаите се основават на доказани диетологични принципи, които са в синхрон с човешката физиология. Така храненето на спортистите може да е специфично от гледна точка на многото видове спорт, но е свързано със спазването на редица общи принципи.

1. Тегло на спортиста – телесното тегло е резултат от генетически дадености, начин на живот, обкръжаваща среда, социална среда, семейна среда, възпитание и е съвкупност от много фактори. Поддържането и постигането на оптимално тегло на спортиста е негова първостепенна лична задача и е свързано с упоритост, мотивация, воля и психическа стабилност. В много спортове се изисква поддържането на оптимално или ниско тегло, което в много от случаите е пряко свързано с промяна в начина на хранене и стриктното спазване принципите на рационалното и здравословното хранене.

2. Еднообразие за деня, разнообразие за седмицата и месеца – закуските са близки по състав, както и обядът и вечерята. Това осигурява добра работа на храносмилателната система и по-добра резорбция и усвояване на хранителните вещества. Такова хранене се доближава донякъде и до идеите на разделното хранене. Дневното меню на спортистите трябва да осигурява необходимата енергия и да съдържа правилно съотношение между хранителните вещества и достатъчно витамини и микроелементи. Трудностите при изготвянето на седмичното и месечното меню идват от това, че храната трябва да е едновременно разнообразна, високоенергийна и балансирана.

3. Закуската – приема се поне 2 часа преди сутрешната тренировка и е предимно въглехидратна, за да осигури енергия за тялото. Може да съдържа топли напитки, като чай и мляко, подсладени с лъжица захар или мед. Храненето преди тренировка трябва да включва по-концентрирана, висококалорична, лесноусвояема и малко по обем храна, богата на въглехидрати и витамини. Според броя на дневните хранения на закуска е добре да се приемат 25 – 30% от дневната храна. Ако има следобедна закуска, тя е лека – около 10% от храната за деня.

4. Обядът – зависи от тренировъчния режим на спортиста. Ако обядът е след тренировка, се приема по-голямо количество храна (40 – 45% от дневния прием), с по-високо съдържание на белтъчини, мазнини и минерални соли. Ако обядът е преди тренировка, е в по-малко количество и обем храна (30 – 35% от дневния прием), с по-високо съдържание на въглехидрати и по-лесно усвоима храна.

5. Вечерята – трябва да е най-богата на белтъчини и да се приема до 19:30 часа. Ако

спортът изисква натрупване на мускулна маса, може 1 – 2 часа след вечеря да се приеме допълнително протеинов продукт. Високобелтъчната вечеря се основава на идеята, че аминокиселините се усвояват по-добре по-време на нощния сън, когато соматотропният хормон се отделя в най-голямо количество. При трикратно хранене вечерята съставлява 25 – 30% от общото количество храна, а при прием на следобедна закуска – 20 – 25%. Ако спортистът има тренировка или състезание в следобедните часове, вечерята трябва да е поне час след това и като обем да е от 25 – 30% от дневната храна.

6. Състав на храната – храненето трябва да осигурява на организма всички основни вещества: белтъчини, въглехидрати, мазнини, витамини, минерали и антиоксидантни съединения. Ако спортистът трябва да спазва хипоенергийна диета, то енергийният прием се ограничава за сметка на мазнините и въглехидратите.

Въглехидратите – основно „гориво“ на тялото. Тялото натрупва въглехидратите под формата на гликоген в мускулите и черния дроб. При интензивни тренировки този гликоген се изчерпва и тялото започва да черпи енергия от мазните и белтъчините в тялото. При излишък на захари се включва обратен процес на преобразуването на захарта в мазнини. Затова е целесъобразно да се спазва оптимално количество на въглехидрати при хранене. Това количество трябва да може да възстанови гликогенните резерви на организма и да обезпечи организма по време на физическа работа. Най-голяма нужда от въглехидрати имат тренiращите за издръжливост, а най-малка – гимнастици и тежкоатлети.

Тренировъчно натоварване	Описание на натоварването	Прием на въглехидрати
Леко	Ниско интензивни дейности или такива, които изискват специфични умения	3-5 g/kg/ден
Умерено	Умерено интензивни програми (около 1ч. дневно)	5-7 g/kg/ден
Високо	Програми за издръжливост (1-3 ч. дн. умерено до високо интензивни натоварвания)	6-10 g/kg/ден
Много високо	Екстремно високи натоварвания (4-5 ч.дн. умерено до високо интензивна дейност)	8-12 g/kg/ден

По *Nutrition for Athletes, IOC, 2012*

Пълния текст четете в „Професионално образование“, кн. 1

Феноменът на заучената безпомощност

www.philosophy.azbuki.bg

Списанието се реферира и индексира в Web of Science

Главен редактор
Проф. д-р Георги Апостолов
E-mail: apstlv@swu.bg

Редактори
Д-р Атанаска Чолакова
0889 22 20 42

Николай Кънчев
0888 81 56 45
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: philosophy@azbuki.bg

Откъс от „Връзки на заучената безпомощност и самосаботирането с психичното благополучие“

Проф. д-р Маргарита Бакрачева
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Теоретичен обзор

Заучената безпомощност се определя като пасивно поведение и неспособност за учене при излагане на стресови, неконтролируеми и неизбежни негативни събития. Експериментално е установено, че кучета, които преди това са били изложени на неизбежен и неконтролируем електрошок, по-късно не се опитват да го избегнат, въпреки че ситуацията позволява това. В доразвиване на тези наблюдения при хора се потвърждава, че причината е възприеманата липса на контрол в първоначалния експеримент, която се репликира защитно и пасивно (Seligman & Maier 1967). Защитната реакция възниква, когато индивидът възприема, че между поведението му и резултата няма директна връзка, и възприема възможността като неподлежаща на контрол и е свързана с три вида дефицит. Първият е спирането на опитите за избягване на нежелания стимул – *мотивационен дефицит*. Вторият е ненаучаването от опита при намиране на положително решение поради неразпознаване на факта, че контролът е възможен – *когнитивен дефицит*. Третият е определен като *емоционален дефицит* (Seligman 1975; Peterson & Seligman 1984).

Самосаботирането описва процеса на активна защита на самооценката при възприемана потенциална опасност в ситуации на несигурност. Самите поведенчески реакции обхващат широк спектър като промяна на количеството усилия и подготовка (Rhodewalt et al. 1984; Tice & Baumeister, 1990), развиване на физически симптоми като болест (Smith et al. 1983), търсене на реални или въображаеми причини и обяснение на факти и събития (Smith et al. 1982; Snyder et al. 1985). Всичко това цели общия мотив себезащита и себепредставяне (Tice 1991). Самосаботирането е феномен, който описва как индивидите превантивно намират пречки преди събития, свързани с оценяване на възможностите им. Тези пречки преследват две цели. В случай на негативна оценка пречките

Заглавието е на редакцията

Съдържание на сп. „Философия“, кн. 1/2022:

ИСТОРИЯ НА ФИЛОСОФИЯТА
Pragmatic Foundations of Religious Experience in Wittgenstein's Philosophy / *Andrii Synytsia*

СЪВРЕМЕННА ФИЛОСОФИЯ
The Image of the Other in the Cultural Practices of the Modernity / *Serhii Vytkalov, Lesia Smyrna, Iryna Petrova, Adriana Skoryk, Olena Goncharova*

ХЕРМЕНЕВТИКА
Ricœur and Foucault on Tragedy and Truth / *Carlos Garduño Comparán*

ФЕНОМЕНОЛОГИЯ
Аналитика на афицируемостта: около проблема за феноменологическото несъзнавано / *Деница Ненчева, Десислав Георгиев*

ФИЛОСОФСКА АНТРОПОЛОГИЯ
The Choice of Love and the Numinous: Existential and Gender Contexts / *Nazip Khamitov, Svitlana Krylova, Olena Romanov*a

ФИЛОСОФИЯ И РЕЛИГИЯ
Еврейските мотиви в „Сказание за буквите“ на Константин Костенечки – културни и интерпретационни проблеми / *Христо Салджиев*

The Journey from Egypt to the Promised Land, from the Baptism to becoming the Son of God and from the Earthly to the Heavenly Kingdom from the Point of View of Allegorical Interpretation / *Eva Kovacheva*

ПСИХОЛОГИЯ
Връзки на заучената безпомощност и самосаботирането с психичното благополучие / *Маргарита Бакрачева*

могат да послужат за извинение за неуспеха. В случай на успех пречките могат да се преразгледат като преодолени препятствия (Berglas & Jones, 1978). Тяхната функция е изпреварваща и винаги предхожда очакваните събития, а не са пост хок обяснителни атрибуции. Самосаботирането се разглежда като вербално и поведенческо (Akın et al. 2011). Вербалното самосаботиране е свързано с лични атрибутивни модели, а поведенческото самосаботиране е предприемане на действия, които намаляват шанса за успех, поставяне на недостижими цели и други (Akın 2012).

Процъфтяването обхваща компонентите позитивни емоции, ангажираност, положителни връзки с другите, смисъл и постижения и представлява оптимално равнище на личностно функциониране, операционализирано в теория, инкорпорираща трите подхода към изучаване на благополучието: субективно психично благополучие (Diener 1984; Diener et al. 1999), психично благополучие (Ryff & Keyes 1995) и социално благополучие (Keyes, 2006, 2007). Процъфтяването е преживявана себереализация, постигане на смислени цели и свързаност. То е както резултат, така и процес на непрекъсната ангажираност с автентични поведения и може да бъде научено и постигнато (Seligman 2011).

Майндфулнес представлява активната и проактивната нагласа на когнитивна, емоционална и поведенческа себерефлексия и осъзнаване на реалността (Teasdale et al. 1995). Това включва когнитивния компонент на преосмисляне, откритост към нова информация и осъзнаване на съществуването на повече от една перспектива (Langer 1989), активно осъзнаване и приемане. Това може да бъде ежедневно поведение, но за да се превърне в нагласа, трябва да бъде осъзнато и устойчиво. Майндфулнес, както и процъфтяването, могат да бъдат научени. Примери за изграждане на майндфулнес има в учебна среда чрез осъзнаване на взаимодействията и изграждане на емпатия (Sofronieva 2015; 2020). Много консултативни и терапевтични рамки са насочени към изграждането на майндфулнес (Kabat-Zinn 1990; Segal et al. 2002; Hayes et al. 2005 и др.).

Цел на изследването

Целта на изследването е да се очертаят връзките и ефектите на заучената безпомощност, самосаботирането, оптимизма, самооценката и нагласата на проактивно осмисляне майндфулнес върху психичното благополучие, изразено в процъфтяването. Очакването е заучената безпомощност и самосаботирането да са свързани с по-ниско преживявано психично благополучие, но техният ефект да е опосредстван в процеса на саморегулация. Интересът ни е провокиран основно от въпроса какво е мястото на заучената безпомощност и самосаботирането – дали остават по-скоро на ниво поведение (и съответно ефектът им е опосредстван) и кои са факторите, които опосредстват ефекта на себезащитното поведение. Изведената позиция е, че заучената безпомощност основно се свързва с възприеманата липса на контрол и ориентация към ситуациите, докато самосаботирането е свързано с възприеманата несигурност и търсене на изпреварващо застраховане и себезащита при преживявана тревожност. За целите на изследването самооценката се разглежда като устойчива и от позицията, че стабилизирането на самооценката намалява нивото на психическа самозащита,

представена в самосаботирането (Arndt et al. 2002). Смисълът на живота и оптимизмът като нагласа са включени на базата на много изследвания, които доказват връзката им с процъфтяването и като компоненти на процъфтяването (Huppert & So 2013).

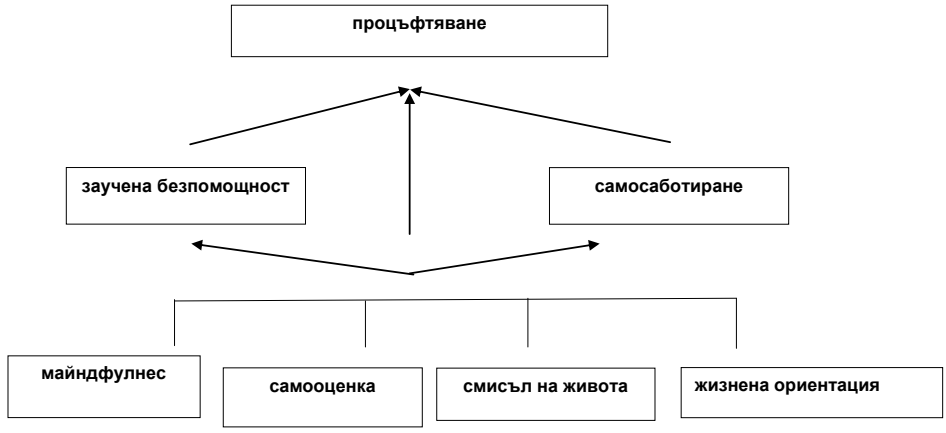

Фигура 1. Модел на изследването

Провеждане на изследването

Данните са събрани по електронен път с платформата https://survey.bg в периода 01.10.2020 – 05.11.2020 г. (получени пълни отговори от 201 респонденти) и в периода 08.11.2020 – 21.06.2021 г. с платформата https://survs.com/ и получени пълни отговори от 124 лица, или общо 325 изследвани лица: 13% мъже, 82% жени и 5% посочили, че не желаят да отговорят. Възрастта на изследваните лица е: 39% на 20 – 25-годишна възраст, 17% на 25 – 35-годишна възраст, 21% на 35 – 45-годишна възраст, 17% на 45 – 55-годишна възраст, и 6% над 55-годишна възраст. Приложени са дескриптивна статистика, определяне на коефициента на надеждност, дисперсионен анализ, T-тест, корелационен, регресионен и медиаторен анализ, използвана е версия на SPSS 25 и Process v3.3.

Инструменти

Използвани са седем скали за изучаване на променливите.

Скалата за процъфтяване (The Flourishing Scale, Diener et al. 2009). Скалата е 8-айтемна и измерва възприемания успех в значими жизнени сфери: взаимоотношения, самооценка, цел и оптимизъм. Скалата за отговор е Ликертова с 5 степени, от 1 – „напълно несъгласен", до 5 – „напълно съгласен".

Скала за самооценка (Rosenberg's Self-Esteem Scale, Rosenberg 1965), 10-айтемна скала за измерване на позитивното и негативното себевъзприятие с Ликертова скала за отговор с позиции от 1 – „напълно несъгласен", до 5 – „напълно съгласен".

Скала за заучена безпомощност (LHS, Quinless & Nelson 1988). LHS е 20-айтемна скала за измерване на възприеманото вътрешно-външно влияние и контрол, глобално-конкретно възприемане, стабилност-нестабилност на ситуациите и обща възможност-невъзможност за контрол и индивидуален избор. Скалата за отговор е 5-степенна Ликертова с позиции от 1 – „напълно несъгласен", до 5 – „напълно съгласен".

Скала за самосаботиране (Rhodewalt 1990). Скалата е 25-айтемна, с 5-позиционна Ликертова скала за отговор от 1 – „напълно несъгласен", до 5 –„напълно съгласен".

Скала за жизнена ориентация (LOT-R, Scheier et al. 1994). Скалата е 10-айтемна, предназначена за измерване на оптимизма и песимизма и 5-степенна Ликертова скала с позиции от 1 – „напълно несъгласен", до 5 – „напълно съгласен".

Въпросник за смисъла в живота (Meaning in Life Questionnaire (MLQ), Steger et al. 2006) – 10-айтемна скала с 5-степенна Ликертова скала за отговор от 1 – „напълно несъгласен", до 5 – „напълно съгласен".

Скала за когнитивно-емоционален майндфулнес (Cognitive and Affective Mindfulness Scale – Revised (CAMS-R), Feldman et al. 2007). 10-айтемна скала, предназначена да определи широкия концепт майндфулнес.

Резултати

Описателната статистика (табл. 1) показва, че заучената безпомощност и самосаботирането са със средна стойност малко под средната позиция на скалата. Заучената безпомощност е по-слабо изразена от самосаботирането ($t = -16.913$; $p < .01$). Оптимизмът, майндфулнес, самооценката и процъфтяването са с висока изразеност при изследваните лица.

Таблица 1. Описателна статистика

	Минимум	Максимум	Средна стойност	Статистическо откло-нение	Коефициент алфа на Кронбах
заучена безпомощност	1.00	3.95	2.17	.56	.901
самосаботиране	1.72	4.04	2.82	.39	.749
оптимизъм	1.00	5.00	3.88	.80	.803
смисъл на живота	1.00	5.00	3.70	.89	.887
майндфулнес	2.20	4.70	3.74	.46	.479
самооценка	1.80	5.00	3.77	.57	.821
процъфтяване	2.63	5.00	4.00	.52	.842

Връзките между процъфтяването, оптимизма, смисъла на живота, майндфулнес, самооценката, заучената безпомощност и самосаботирането са описани в табл. 2.

Таблица 2. Корелации с контрол на демографските променливи пол, възраст, семейно положение и местоживеене (** p < .01; * p < .05)

	Смисъл на живота	Процъф-тяване	Майнд-фулнес	Само-оценка	Заучена безпомощност	Самосабо-тиране
оптимизъм	.367**	.595**	.369**	.484**	-.412**	-.274*
смисъл на живота		.554**	.413**	.487**	-.373**	-.291*
процъфтяване			.546**	.599**	-.536**	-.345**
майндфулнес				.355**	-.470**	-.308*
самооценка					-.620**	-.498**
заучена безпомощност						.646**

Между всички променливи има силни до умерени връзки съгласно очакваното. Оптимистичната нагласа, процъфтяването, майндфулнес и самооценката са положително свързани, като всички те имат отрицателни корелации със заучената безпомощност и самосаботирането. Заучената безпомощност и самосаботирането имат висока положителна корелация. Себезащитното поведение, породено от възприемани липса на контрол и тревожност, е свързано с по-ниска степен на оптимизъм и майндфулнес, както и с по-ниска степен на самооценка и възприеман смисъл на живота и респективно с по-ниско преживявано психично благополучие.

По отношение на търсените влияния заучената безпомощност и самосаботирането имат ефект върху психичното благополучие, когато то се проследява линейно (фиг. 1).

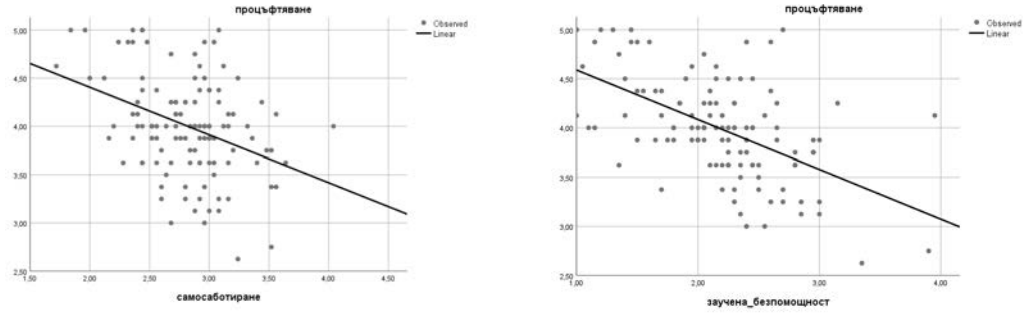

Фигура 1. Линейни ефекти на самосаботирането и заучената безпомощност

Самосаботирането обяснява 13% от вариацията в процъфтяването (β = -.374; p < .01; F = 18.828; p < .01). Заучената безпомощност обяснява 29% от вариацията в процъфтяването (β = -.546; p < .01; F = 49.177; p < .01). В модела на предиктори на процъфтяването самосаботирането и заучената безпомощност нямат самостоятелен ефект и включването им в модела не намалява и променя ефекта на предикторите със самостоятелен ефект. Линейният регресионен анализ разкрива, че 60% от вариацията в процъфтяването се обяснява от директните предиктори оптимизъм (ß = .298), смисъл на живота (ß = .214), самооценка (ß = .258) и майндфулнес (ß = .253) (F = 45.215; p < .01). Това постави въпроса кое медиира ефекта на самосаботирането и заучената безпомощност.

Пълния текст четете във „Философия“, кн. 1

Модернизацията на образованието в Европа

Откъс от „Aspects of the Education Policy of Modern European Countries“

Dr. Miroslav Terziyski
South-West University “Neofit Rilski” (Bulgaria)

At the beginning of the 21st century, the world is changing significantly. The main factor for the change is the formation of an information society.

Humanity is entering a new stage of development, in which there is an implementation of a transition to a new form of post-industrial society and information is considered the most valuable resource, and its accessibility is essential. There is an awareness of the role of knowledge as a condition for success in any field of activity, information as an important cognitive tool, not knowledge in itself.

New technologies are accelerating the creation and dissemination of knowledge everywhere. Learning is becoming a key value. The ability to navigate the information flow, cognitive abilities, critical mind, to distinguish useful information from useless, acquire extremely important significance in society. The need for priority development of one or another aspect of the education system, aimed at ensuring quality education and sustainable social development has been provoked.

The modern educational policy demonstrates priorities that are largely determined by:

– what is put in the concept of education today – it is from the accepted definition of education that the concept of the applied educational policy is built;

– what is seen in the values of education and its strategic goals;

– to what extent the subject of regulation is understood in determining the state educational strategy;

– clear identification of the nature of the connection between education as a humanitarian value and the state policy in the field of education, aimed at the realization by man of this personal right. The concept of “educational policy” reflects the focus of the decision-making process on

Заглавието е на редакцията

www.pedagogy.azbuki.bg

Списанието се реферира и индексира в Web of Science

Главен редактор
Проф. д-р Галин Цоков
E-mail: galin.tcokov@pfpn.bg

Редактор
Любомира Христова
0889 22 12 15
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: pedagogy@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Педагогика“, кн. 8/2021:

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОНИКНОВЕНИЯ

Технологии, които ще променят бъдещето на образованието / *Наталия Витанова*

Относно задължителността на предучилищното образование – резултати от едно изследване / *Маргарита Колева, Блага Джорова, Ева Жечева*

Aspects of the Education Policy of Modern European Countries / *Miroslav Terziyski*

ЧУЖДЕСТРАННИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Influence of Psychological and Pedagogical Features of Students on their Activity in Self-Education / *Iryna Sereda, Svitlana Karskanova*

Development of Socially Desirable Characteristics and Values of Students in Literature Teaching / *Nenad Stojković, Emina Kopas-Vukašinović*

Factors Impacting the Effective Citizenship Values of Secondary School Students within the Scope of Social Studies Education / *Elif Alkar, Tolga Kara, Emin Atasoy*

Centralisation and Decentralisation in Higher Education: a Comparative Study of Hungary and Germany / *Carla Liege Rodrigues Pimenta, Zoltán Rónay, András Német*

ДОКТОРАНТСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Innovative Teachers, Who Are You? Innovative Teacher Analysis in the Light of the Model of the 'Big Five' Personality Traits / *Rina Cohen*

КНИЖНИНА

За приобщаването, обучението и развитието на деца и ученици с интелектуални затруднения / *Жана Янкова*

the application of the constitutional right of every citizen to receive an education.

Considering the importance of knowledge in the modern stage of social development, where the dominant value, economic and resource, becomes "knowledge" as such, Efremenko (2010) draws attention to the relationship between risk and knowledge in human activity. Knowledge and risk are interrelated aspects of the decision-making process in a society. The specificity of risky solutions lies in the need to make a choice from a number of available options with the uncertainty of consequences, i.e. in conditions of incomplete knowledge. However, knowledge in principle cannot be complete, in pragmatic terms it can be considered complete in relation to the specific circumstances in which one or another decision is made.

Education policy or state policy in the field of education is a state-regulated decision-making process regarding the implementation of the constitutional right of a citizen to receive education, taking into account the influence of various political actors.

All policy decisions need to be made on the basis of scientific analysis. Undermining the credibility of expertise not only reduces the political demand for expertise, which is particularly dramatic compared to the scale of the accumulation of new knowledge, but also creates favorable conditions for conflicts to arise.

In modern society, the changes that have taken place require new ideas, new expertise, new thinking, in order to respond appropriately to the changed structure of labor and labor relations, employment and production, the norms of social protection of people. The emergence of problems unknown to previous generations often requires non-standard solutions, which require scientifically literate people trained to discover, formulate and solve problems. All this *naturally provokes a change in the education system in Europe*.

In response to the challenges of the times, Europe is taking action to integrate EU countries in the most appropriate way possible in the face of new realities. In this context, Member States are strengthening their intellectual, cultural, social, and technical base and are introducing innovations in education. The emerging term "Europe of Knowledge" reflects these key trends and eloquently demonstrates the importance of Europe as a single educational space. All structures of the education system in Europe – both higher and secondary schools - under the influence of the Bologna concept strive not only for knowledge of "how to act", but also for knowledge of "how to coexist".

The development of educational systems in modern European countries is primarily due to the need to understand the situation and develop approaches to assess the multifactorial political dynamics of our time and the formation of strategies in European educational policy.

Timely forecasting of the future, the realization that not only knowledge and information, *but also the motivation for their updating*, supported by the construction of practical skills, makes it possible to modernize training in Europe and increase the efficiency of the labor market. In the changed realities, if one fails to adapt to cultural and linguistic diversity, one will remain a passive observer of the life of society.

The previously created and approved models of the educational policy are transformed and adapted to the new institutional conditions of the Bologna Process. The single European area is open to all, the same principles of teaching and assessment of knowledge are adopted in each country. However, the process of transition and the degree of adaptability of the models to the new institutional environment has its own specifics in different countries. Along with the many common features corresponding to the Bologna Declaration, *the educational policy of modern European countries at the same time has special, corresponding to national traditions, culture, and specific experience*. There are many educational initiatives that are taken in the single European area. Among them of particular importance are such as:

– *Compulsory pre-school education is introduced or discussed;*

– *The duration and quality of secondary school education is increasing;*

– "*Higher education equally accessible all" is becoming one of the principles of state strategies;*

– *The practice of adult education is introduced;*

– *Criteria for recognizing the results of non-formal and informal education are being developed.*

Compulsory pre-school education is introduced or discussed

Early childhood education and care should be more widely available. At present, no country allows a situation in which children over the age of seven are left without any pre-school education. All EU countries are convinced, for internal and external reasons, that it is necessary to invest in early childhood education and care, regardless of factors that vary from country to country. In most countries, there is a central management of pre-school education. In some countries in Northern Europe (the Netherlands, Denmark, Finland, Iceland, Norway, and Sweden) it is combined with autonomy at the institutional/regional level, in Italy, the policy is determined at the municipal level. Some countries have separate systems: care for children under 3, education for children over 3, for example France, the Netherlands. Others use autonomous systems, the management of which does not depend on the school system, for children aged 0-6 years, e.g. Scandinavian countries, Spain, Germany. Most countries provide free education to children who are 2/3 years old but may charge fees for any non-educational care.

Most countries offer additional support for children from low-income families, as well as for children with special needs or special language programs for children who do not speak the language. There is an idea for additional support staff for working with children with disabilities in specialized institutions – UK, Spain.

It is widely acknowledged in EU documents that the quality of pre-school education exists at a systemic level and that some policy frameworks are more appropriate than others to achieve good results. In general, quality is achieved through highly qualified and highly paid employees working at good premises, in accordance with well-defined training programs, which are implemented in well-designed and equipped with the necessary material conditions.

The duration and quality of secondary school education is increasing

The European Commission supports national efforts to develop school education policies and systems by encouraging the exchange of information in the development of policies and approaches. In the established framework for European cooperation in education and training (ET 2020), the Commission encourages cooperation in the search for and development of best practices in the field of education and training.

EU countries identify priority areas aimed at making progress in the development and reform of education and training systems: developing key competencies for lifelong learning for all students; high-quality training; inclusion in school education; improving support for students with SEN, including migrants to the EU, and reducing early school leaving; ensuring more efficient, fairer and more efficient management of school education; providing sufficient opportunities for teachers, principals, and professionals who implement the preparation of teachers to receive greater support, including for professional development, as well as flexible and motivating career opportunities.

Through the "Erasmus + " program, the Commission makes a significant contribution to European cooperation projects and to the promotion of the mobility of teachers and students.

The Europe 2020 strategic program improves the efficiency of European education systems by integrating the high school-college-university chain. Member States are encouraged to increase creativity and to implement innovations in education, including school education.

An emphasis in curriculum and in school education is placed on creativity, innovation, and entrepreneurship.

In this context, the Law on Pre-school and School Education, which entered into force on 1.08.2016, is the first official State document in Bulgaria, which provides legal grounds for the implementation of innovations in Bulgarian schools. The law regulates the functioning of innovative schools – schools that aim to improve the quality of education and prevent early school leaving. With Decision № 472 of the Council of Ministers of the Republic of Bulgaria from 9th of July 2018, a list of innovative schools in the Republic of Bulgaria for the 2018/2019 school year is adopted. The list includes 290 innovative schools. Each next year the number of these schools is rising, the quality of the implemented innovations is being improved. Now, for the school year 2020/2021, according to Decision № 584 of the Council of Ministers of the Republic of Bulgaria from 20th of August 2020, the newest list already includes 504 innovative schools.

The European Commission is making considerable efforts to promote quality education and reduce early school leaving. It also takes action to motivate participation in various project activities by awarding grants to the Member States.

In this context, the number of schools in Bulgaria that implement project activities under the Operational Programme "Science and Education for Smart Growth", co-funded by both the European Regional Development Fund (ERDF) and the European Social Fund (ESF) for the period 2014 – 2020. One of the main goals is through timely identification of the systemic gaps in the competencies of students to provide an opportunity for additional training aimed at compensating of their gaps and increasing their motivation for success.

Bulgarian school education rethinks and updates the objectives of education, which are aimed at developing skills for solving real problems, in view of the new requirements of a dynamic global economy and the challenges of a highly competitive labor market within the European Union. Regarding the curricula and the educational content, the key competencies are integrated (in the state educational requirements, in the curricula, in the textbooks). Mechanisms are applied to diversify the basic educational content at the school level in order to respond to the variety of specific conditions, individual interests, and needs of the student.

"Higher education equally accessible to all" is becoming one of the principles of state strategies

University education is aimed at preparing for a harmonious life based on professional qualifications. The research are directed towards practical projects focused on a future job. This orientation is actively supported by all European countries. An essential task is to stimulate them to increase creativity and introduce educational innovations, to reform national systems for research and innovation, and to strengthen cooperation between universities, science, and research, as well as to increase the capabilities of the European labor market. Those who study in European educational institutions have great opportunities for realization.

Despite the common Bologna course that is being followed, each country retains its own system characteristics. Education in Europe includes a large part of the master's programs – 1/3 in English and much less than the bachelor's programs. In some countries, additional requirements are set for trained foreign nationals. For example, to study in Spain, Iceland, France, and Italy you need to know the national language. Those who do not know it do not receive scholarships.

In other countries the conditions are different. Austria is a country that allows you to enter a university without knowing German. There are programs in English, and German can be studied a year after enrollment in the university. In Poland and Estonia, higher education is offered, in some specialties in Russian, in addition to English and the national language. The Republic of Bulgaria offers bachelor's and master's programs taught in Bulgarian, English, German, French, and Russian too.

The structure of Bulgarian higher education is being rationalized – it is getting closer to the needs of the labor market. The Law on Higher Education (2020) provides for the preparation of a National Map of Higher Education, which defines the territorial and profile structure of the institutional network for higher education, in order to stimulate higher education institutions to focus their efforts on training with the necessary quality and meeting the needs of the labor market.

The draft Strategy for the Development of Higher Education in the Republic of Bulgaria for the period 2021 – 2030 presents the main principles and priorities in the development of the higher education system and defines specific goals, activities, and measures for their implementation. Key processes in the functioning of the higher education system are covered, such as management of higher education institutions, maintenance and improvement of the quality of education, development of research and innovation, improvement of funding and admission

models, digitalization of the educational process and administrative services in higher education institutions, career development of teachers, internationalization, professional orientation of students, student entrepreneurship, etc.

The Strategy for Development of Higher Education in the Republic of Bulgaria for the period 2021 – 2030 presents the main principles and priorities in the development of the higher education system and defines specific goals, activities and measures for their implementation. Key processes in the functioning of the higher education system are covered, such as management of higher education institutions, maintenance and improvement of the quality of education, development of research and innovation, improvement of funding and admission models, digitalization of the educational process and administrative services in higher education institutions, career development of teachers, internationalization, professional orientation of students, student entrepreneurship, etc.

In order to facilitate the realization of those who received their education in foreign universities, it is envisaged to introduce a two-month period for the recognition of diplomas for higher education obtained abroad, including diplomas for a degree corresponding to the educational and scientific degree "Doctor".

The management of the higher education system in the Republic of Bulgaria is carried out at the state and institutional level. The state develops and implements a long-term national policy for the development of higher education and guarantees the academic autonomy of higher education institutions, takes care of the quality of training and research. The number of scientific publications of Bulgarian universities in international bibliographic databases is constantly increasing.

A feature of higher education in Europe is its duration. Students study from 3 to 6 years. The two-level structure of higher education – bachelor's and master's degrees has different durations in different countries. In Bulgaria the bachelor's degree is at two levels "professional bachelor" (ISCED 5) and "bachelor" (ISCED 6) with a duration of study of 3 and 4 years, respectively, in other countries this duration is 3 years. For example the average duration of a full-time bachelor's degree programme is 3 years in Germany, Italy, France, Belgium, Denmark, Estonia, Finland etc. In Bulgaria the duration of the master's degree programme is 1 – 2 years.

The practice of adult education is introduced

All EU countries are making efforts and taking measures to further develop lifelong learning systems, with a special focus on adult education. They accept this training as a key factor for progress, development, employment, and social inclusion. They develop tools to support the process of transition between the different parts of the education and training systems.

Most countries define clear and consistent strategies, the adequacy and effectiveness of which implies an increased impact and motivation to participate in training, as well as the need for greater stakeholder engagement. The success of the implemented strategies requires better cooperation with policy sectors beyond education and training. It imposes the need for adequate mechanisms for strategic deployment of resources, to take into account emerging needs for new skills.

The National Strategy for Lifelong Learning of the Republic of Bulgaria defines the strategic framework of the state policy for education and training in the period 2014 – 2020 and defines the main policies and aspects for the development of the adult learning system. Actions are being taken to change the system of adult education and training, which are aimed at creating the necessary new skills. An educational environment is created that provides an opportunity for adults, regardless of their personal, social, or economic status, to acquire, enrich and develop throughout their entire live specific to their work skills and key competencies that are necessary for their full realization on the labor market.

The National Lifelong Learning Strategy of the Republic of Bulgaria aims to create a diverse learning environment for vulnerable groups, including adults with special educational needs and chronic illnesses, as well as those who are disadvantaged.

Criteria for recognizing the results of non-formal and informal education are being developed

The Council of the European Union makes recommendations on the validation of non-formal and informal learning (Official Journal of the European Union, C 398, 22 December 2012).

Taking into account the Treaty on the Functioning of the European Union, and in particular Articles 165 and 166 thereof and the European Commission proposal, as well as the importance of validating learning outcomes - skills and competences achieved through non-formal and informal learning aimed at increasing the employability and mobility, as well as increasing the motivation for lifelong learning and its valuable contribution to improving the functioning

of the labor market, increasing competitiveness and economic growth, the European Union recommends that the Member States to implement ,, … no later than 2018, in accordance with national circumstances and specificities, and as they deem appropriate, arrangements for the validation of non-formal and informal learning …". The aim is to give everyone the opportunity to validate what they have learned outside of formal education and training – including the experience gained through mobility, and to use it in their professional development and further learning.

Depending on their needs, Member States may identify certain areas and/or sectors as priorities within the framework of their validation systems. Member States may provide for each person to benefit from these types of learning, individually or in combination, depending on their individual needs. The European Commission should ensure a level playing field between formal education and training, non-formal learning, and self-directed learning by introducing a system for validating learning outcomes.

Today, validation in Europe is based on the assessment of the individual's learning outcomes, which can lead to the issuance of a certificate or diploma. It is essential how this assessment is carried out, by whom and by what criteria. There is still a need for more reliable mechanisms for recognizing skills and competencies acquired by informal and non-formal learning.

At the national level, specific measures are being implemented to build an adaptive system for adult education and training. It covers all educational and qualification levels of general, vocational, higher education, and adult learning and in all its aspects – formal, non-formal, and informal learning.

Formal education and/or training is that which takes place in the education system or in vocational training centers and which leads to the acquisition of a degree and/or a degree of professional qualification.

In Bulgaria, non-formal education is purposeful and organized, but its successful completion does not lead to the acquisition of a degree or a professional qualification. The most commonly used forms of non-formal learning are courses, private lessons, seminars and training workshops, on-the-job training, and occupational safety training. Successful completion of non-formal learning may or may not be accompanied by the issuance of a document – a certificate, certificate, or other.

A topical task of the European Commission is to support the Member States and stakeholders by stimulating effective peer learning and the exchange of experience and good practice, by regularly reviewing the European guidelines for the validation of non-formal and informal learning, within in-depth consultation and cooperation with the Member States. Another task is to improve the transparency throughout the Union of validated learning outcomes achieved through non-formal and informal learning.

Пълния текст четете в „Педагогика", кн. 8

Рекламна тарифа

на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

София 1113, бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5, тел.: 02/420-04-70, 02/420-04-71; azbuki@mon.bg; www.azbuki.bg

Вестник „Аз-буки“

1. Стандартни карета на вътрешна страница:

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница – 256 мм/388 мм	780,00 лв.	900,00 лв.	985,00 лв.
1/2 страница – 256 мм/194 мм – 125 мм/388 мм	410,00 лв. 410,00 лв.	460,00 лв. 460,00 лв.	510,00 лв. 510,00 лв.
1/4 страница – 256 мм/97 мм – 125 мм/194 мм	230,00 лв. 230,00 лв.	258,00 лв. 258,00 лв.	270,00 лв. 270,00 лв.
1/8 страница – 125 мм/97 мм – 83 мм/147 мм	115,00 лв. 115,00 лв.	129,00 лв. 129,00 лв.	135,00 лв. 135,00 лв.
каре (83 мм x 50 мм)	30,00 лв.	43,00 лв.	45,00 лв.

2. Цени за реклама на първа и последна страница – по договаряне

3. Влагане на стандартни вложки с тегло до 20 г – 80 лв. за 1000 бр.

4. Влагане на нестандартни вложки – по договаряне.

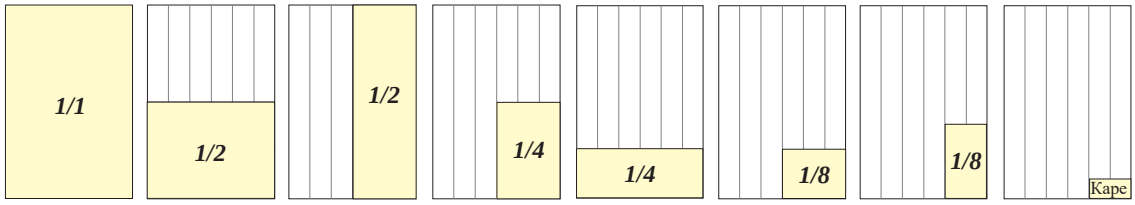

Научно-методическите списания на издателство „Аз-буки“

1. Цена за вътрешна страница (в левове)

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница	90 лв.	130 лв.	180 лв.
1/2 страница	50 лв.	70 лв.	90 лв.
1/4 страница	30 лв.	45 лв.	70 лв.

2. Цена за реклама на втора корица: цена за вътрешна страница + 60% оскъпяване

3. Цена за реклама на трета корица: цена за вътрешна страница + 40% оскъпяване

4. Цена за реклама на четвърта корица: цена за вътрешна страница + 100% оскъпяване

5. Размер на една печатна страница в списанията на НИОН „Аз-буки”:

a. Обрязан формат: 167 мм x 233 мм **b.** Необрязан формат: 171 мм x 240 мм

6. Влагане на вложки – по договаряне.

Забележка:

Всички посочени цени са без ДДС.

Отстъпки при брой и обем публикации или комбинирана реклама в няколко издания на издателство „Аз-буки“ – по договаряне.

Тарифата е в сила от 1 юли 2017 г.